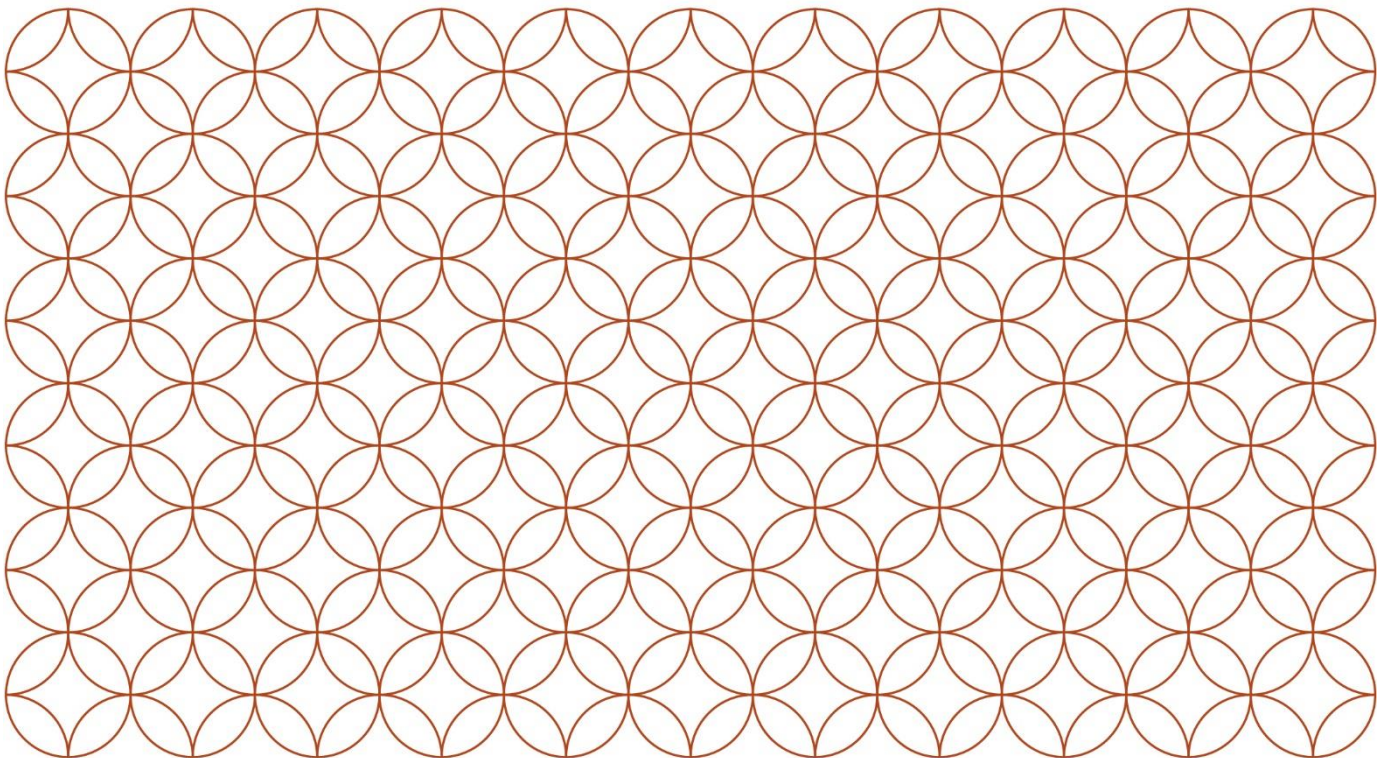

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Redovisning av uppdraget Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet

(U2018/02652 (delvis) U2021/03837)

Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2023-04-28

Diarienummer: 2022:353

Skolverket, Stockholm 2023

Sammanfattning

I denna redovisning slutredovisas Skolverkets uppdrag att utarbeta delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag i enlighet med regeringsuppdraget Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet (U2018/02652 (delvis) U2021/03837). Arbetet har genomförts i kontinuerlig samverkan och dialog mellan Skolverket, SPSM, Skolinspektionen och Skolforskningsinstitutet.

Det övergripande syftet med regeringsuppdraget är att skapa en högre grad av nationell och regional samling för att öka likvärdigheten och förbättra kvaliteten i skolväsendet. Skolverket beskriver delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag tillsammans med nationella målsättningar som ett nationellt kvalitetssystem för skolan. Skolverket har lämnat förslag på nationella målsättningar till Regeringskansliet i april 2022.

Skolverket bedömer att ett gemensamt kvalitetssystem som stödjande ramverk tillsammans med dialog mellan stat och huvudman kan innebära en kraftsamling i det konkreta arbetet för att öka kvalitet och likvärdighet. För att systemet ska fungera som ett sådant ramverk fokuserar det områden som bedöms ha stor påverkan på skolväsendets kvalitet och likvärdighet på en övergripande nivå. Kvalitetssystemet omfattar därmed inte förskolans och skolans¹ hela uppdrag.

Kvalitetssystemet är avsett att användas i huvudmännens systematiska kvalitetsarbete för uppföljning och utveckling av skolväsendets samtliga skolformer och fritidshemmet. Dess mest övergripande nivå är **de nationella målsättningar** som regeringen beslutar om. Skolverket har lämnat förslag på en målsättning för var och en av skolväsendets skolformer och för fritidshemmet.² Målsättningarna ramar in systemet och slår fast att varje barn och elev ska få en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Målsättningarna utgår från skollagen och andra styrdokument för skolväsendet och knyter tydligt an till centrala mål i styrdokumentet. Målsättningarna bör vara utgångspunkten för strävanden på alla förskolor, skolor och fritidshem hos samtliga huvudmän. De bör utgöra en viktig del i arbetet med att uppfylla målen i styrdokumentet och att förbättra och utveckla den svenska förskolan och skolan.

Som stöd för huvudmännen att arbeta för att utveckla verksamheten i riktning mot målsättningarna och följa upp hur arbetet går har Skolverket utarbetat delmål, indikatorer och faktorer för framgångsrik skolutveckling³. **Delmål och**

¹ Med begreppet "skolan" avses här utbildningen i samtliga skolformer och fritidshemmet utom förskolan.

² Dessa förslag presenteras i *Redovisning av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag* (U2018/02652 (delvis) U2021/03837). Efter denna redovisning har målsättningarna bearbetats ytterligare och det är dessa bearbetade målsättningar som övriga delar av kvalitetssystemet utgår ifrån.

³ Enligt regeringsuppdraget ska Skolverket utarbeta framgångsfaktorer för effektiv skolutveckling. Då begreppet "effektiv" har väckt många frågor har Skolverket valt att kalla dem för "Faktorer för framgångsrik skolutveckling". Läs

indikatorer ska kunna användas för uppföljning och analys av resultaten av huvudmännens verksamhet. De är nära kopplade till de nationella målsättningarna.⁴ Delmålen består av områden som har stor påverkan på verksamheternas kvalitet och likvärdighet. För att huvudmännen dessutom, i enlighet med regeringsuppdraget, ska kunna följa upp och analysera sin verksamhet ingår här även uppgifter om **verksamhetens förutsättningar**. De förutsättningar som ingår i kvalitetssystemet har bedömts kunna ha stor påverkan på resultatet av huvudmännens verksamhet och verksamhetens möjlighet att uppfylla målsättningarnas krav.

Framgångsfaktorerna ska också bidra i arbetet mot de nationella målsättningarna. De synliggör faktorer, förutsättningar och processer som verksamheterna kontinuerligt och systematiskt behöver arbeta med för att utvecklingsarbetet ska bli framgångsrikt. De ska kunna användas av huvudmän för att utveckla verksamheten och underlätta huvudmännens val av insatser och deras prioriteringar i den egna verksamheten.

Sammantaget ska kvalitetssystemets olika delar ge huvudmannen stöd i bedömning av hur den egna verksamheten fungerar i relation till kvalitetssystemet. Skolverket bedömer att det är en fördel om kvalitetssystemet inkluderas i och utgör utgångspunkt för det systematiska kvalitetsarbetet. På så sätt kan kvalitetssystemet även bidra till förståelse för och beslut om vad som behöver utvecklas för att verksamhetens kvalitet och likvärdighet ska förbättras. Genom att utgå från kvalitetssystemet i det systematiska kvalitetsarbetet kan huvudmän som ska delta i kvalitetsdialog med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) också identifiera vilka områden eller frågor de bedömer är mest angelägna att lyfta under en kvalitetsdialog.

Som stöd i användningen av kvalitetssystemet har Skolverket även tagit fram **underlag för analys** av nuläget i huvudmännens verksamhet. Underlaget består av:

- Sammanställda uppgifter om verksamhetens förutsättningar och dess resultat.
- Underlag för självvärdering av verksamheten i relation till faktorer för framgångsrik skolutveckling.

Underlagen kan användas för att synliggöra såväl vilka utmaningar som finns i huvudmännens verksamhet i förhållande till de nationella målsättningarna, som vad som kan behöva fokuseras inom prioriterade utvecklingsområden för att kvalitet och likvärdighet ska förbättras.

mer om detta vägval i avsnitt 4 om framgångsfaktorerna. I denna redovisning kallas de i de flesta fall för "framgångsfaktorer".

⁴ De delmål och indikatorer som presenteras i denna redovisning kan därmed behöva bearbetas om ytterligare justeringar görs i de målsättningar som regeringen beslutar om.

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning.....	7
1.1 Redovisningens struktur.....	7
1.2 Uppdragets helhet och delar	8
1.3 Utgångspunkter för förståelsen av kvalitetssystemet.....	10
2. Slutredovisning av delmål och indikatorer	13
2.1 Uppdraget.....	13
2.2 Delmål och indikatorers funktion i kvalitetssystemet	13
2.3 Övergripande vägval och motiv till delmål och indikatorer	14
2.4 Andra vägval och överväganden.....	19
3. Slutredovisning av faktorer för framgångsrik skolutveckling	23
3.1 Uppdraget.....	23
3.2 Framgångsfaktorernas funktion i det nationella kvalitetssystemet	24
3.3 Övergripande vägval och motiv till framgångsfaktorerna	25
3.4 Kommentar till begreppsanvändning i framgångsfaktorerna.....	29
4. Slutredovisning av underlag för analys	31
4.1 Uppdraget.....	31
4.2 Underlagens funktion	31
4.3 Övergripande vägval och motiv till underlaget för analys.....	32
5. Kvalitetssystemets användning i relation till det systematiska kvalitetsarbetet.....	34
5.1 Allmänt om det systematiska kvalitetsarbetet	34
5.2 Att använda kvalitetssystemet i det systematiska kvalitetsarbetet	34
5.3 Användningen av kvalitetssystemet kan bidra till ökad kvalitet och likvärdighet	35
6. Framtagande av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och underlag för analys	37
6.1 Samverkan med andra myndigheter	37
6.2 Externa samråd och möten	38
6.3 Hantering av inkomna synpunkter.....	38
7. Fortsatt implementerings och utvecklingsarbete.....	39
7.1 Implementering.....	39

7.2 Kontinuerlig utveckling	40
Referenser	42

1. Inledning

I enlighet med regeringsuppdraget Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet (U2018/02652 (delvis) U2021/03837) slutredovisas i denna rapport delmål och indikatorer inklusive uppgifter om verksamhetens förutsättningar samt faktorer för framgångsrik skolutveckling. Dessutom slutredovisas det underlag för analys som också ska tas fram i enlighet med regeringsuppdraget.

Skolverket beskriver delmål, indikatorer, verksamhetens förutsättningar, framgångsfaktorer tillsammans med nationella målsättningar som ett nationellt kvalitetssystem för samtliga skolformer och fritidshemmet. Underlag för analys utgör ett stöd för att använda detta system. Skolverkets förslag på nationella målsättningar har redovisats till Regeringskansliet i april 2022. Efter denna redovisning har målsättningarna bearbetats ytterligare. De delar av kvalitetssystemet som slutredovisas i denna rapport utgår från dessa bearbetade målsättningar. En sammanställning av målsättningarna återfinns i bilaga 1 till denna redovisning.

Utarbetandet av kvalitetssystemet har genomförts i samverkan och dialog med Skolforskningsinstitutet, Skolinspektionen och SPSM.

Övriga delar av regeringsuppdraget, det vill säga Kvalitetsdialoger med huvudmän samt Ny lokalisering för Skolverket berörs inte i denna redovisning. I enlighet med regeringsuppdraget kommer kvalitetsdialogerna att slutredovisas senast den 1 oktober 2025. Lokaliseringen ska slutredovisas senast den 1 oktober 2023.

1.1 Redovisningens struktur

Redovisningen inleds med en sammanfattning och en inledande beskrivning av kvalitetssystemet i relation till hela uppdraget och kvalitetssystemets funktion.

I avsnitt 2–4 slutredovisas i tur och ordning delmål och indikatorer, faktorer för framgångsrik skolutveckling, samt underlag för analys. I avsnitten beskrivs bland annat hur respektive del är uppbyggd och vilken funktion den har. I denna del av rapporten redovisas även de överväganden och vägval som gjorts under framtagandet. Innehållet i de olika delarna redovisas som bilagor till denna redovisning.

I avsnitt 5 beskrivs hur kvalitetssystemet kan användas som utgångspunkt i det systematiska kvalitetsarbetet samt hur kvalitetssystemets olika delar tillsammans kan användas för att rikta fokus mot några av skolväsendets största utmaningar.

I avsnitt 6 och 7 redovisas slutligen hur arbetet att ta fram kvalitetssystemet har gått till samt hur kvalitetssystemet är tänkt att implementeras. Här ges också några exempel på vad ett kontinuerligt arbete för att utveckla kvalitetssystemet kan innebära.

Till denna rapport hör följande bilagor:

1. Sammanställning av nationella målsättningar, delmål och indikatorer
2. Sammanställning av verksamhetens förutsättningar
3. Sammanställning av faktorer för framgångsrik skolutveckling
4. Underlag för analys innehållande
 - a. sammanställning av uppgifter om verksamheternas förutsättningar samt sammanställning av huvudmannens resultat för delmål och indikatorer
 - b. underlag för självvärdering med utgångspunkt i framgångsfaktorerna
5. Redovisning av Skolforskningsinstitutets litteratursökningar.
6. Källförteckning över internationella forskningsöversikter som framgångsfaktorerna grundar sig på
7. Källförteckning över nationella studier som framgångsfaktorerna grundar sig på
8. Sammanfattning av inkomna synpunkter på kvalitetssystemet

1.2 Uppdragets helhet och delar

Det övergripande syftet med regeringsuppdraget är att skapa en högre grad av nationell och regional samling kring arbetet för att öka likvärdigheten och förbättra kvaliteten i hela skolväsendet. De olika delar som ingår i regeringsuppdraget fyller olika funktion och ska tillsammans bidra till detta syfte.

- **Kvalitetssystemet** i sin helhet ska på en övergripande nivå utgöra en ram för arbetet och rikta fokus mot områden som bedöms ha stor betydelse för likvärdigheten och kvaliteten.
- **Underlag för analys** kan användas för att synliggöra vilka frågor eller områden som en huvudman vill lyfta under kvalitetsdialogen. De kan även användas som stöd i beslut om vad som ska prioriteras i det fortsatta utvecklingsarbetet i riktning mot den nationella målsättningen.
- **Kvalitetsdialogerna** ska erbjudas varje huvudman i Sverige. Kvalitetsdialogerna genomförs tillsammans av Skolverket och SPSM. De ska bland annat att underlätta huvudmännens eget systematiska kvalitetsarbete och bidra till uppdragets övergripande syfte.
- **Skolverkets regionala organisation** ska underlätta genomförandet av kvalitetsdialogerna genom att myndigheten kommer närmare huvudmännen.⁵

Kvalitetssystemets olika delar har olika funktion

Kvalitetssystemet är avsett att användas i huvudmännens systematiska kvalitetsarbete, för uppföljning och utveckling av skolväsendets samtliga skolformer och fritidshemmet. Arbetet ska ta sikte mot den nationella

⁵ Med anledning av förändrade ekonomiska förutsättningar enligt budgetpropositionen för 2023 har utbyggnaden av den regionala organisationen pausats. Under 2022 öppnades fyra regionala kontor i Luleå, Härnösand, Solna och Malmö.

målsättningen för respektive skolform och fritidshemmet. Här ges en kort beskrivning av respektive dels funktion. Mer utförliga beskrivningar av respektive del återfinns i avsnitt 2–4 i denna rapport.

Målsättningarna utgår från skollagen och andra styrdokument för skolväsendet och knyter tydligt an till centrala mål i styrdokumentet. Målsättningarna bör vara utgångspunkten för strävanden på alla förskolor, skolor och fritidshem hos samtliga huvudmän. De bör utgöra en viktig del i arbetet med att uppfylla målen i styrdokumentet och att förbättra och utveckla den svenska förskolan och skolan.

Delmål och indikatorer ska kunna användas för uppföljning och analys av resultaten av huvudmännens verksamhet. De är nära kopplade till de nationella målsättningarna. Delmålen består av områden som har stor påverkan på verksamheternas likvärdighet och kvalitet. Indikatorerna utgörs av olika mått som tillsammans kan synliggöra hur väl en verksamhet uppfyller ett delmål. Indikatorerna kan användas för att följa upp och förstå hur en verksamhet fungerar i relation till delmålet. Delmål och indikatorer ska tillsammans kunna utgöra underlag för diskussioner och beslut som rör resultatuppföljning, resursfördelning och utvecklingsinsatser.

För att huvudmännen dessutom, i enlighet med regeringsuppdraget, ska kunna följa upp och analysera sin verksamhet ingår även uppgifter om **verksamhetens förutsättningar** i kvalitetssystemet. Dessa förutsättningar bedöms ha stor påverkan på huvudmännens möjlighet att uppfylla målsättningarnas krav och kan användas för att fördjupa förståelsen av verksamhetens resultat.

Framgångsfaktorerna ska även de bidra i arbetet mot de nationella målsättningarna. De synliggör faktorer, förutsättningar och processer som verksamheterna kontinuerligt och systematiskt behöver arbeta med för att utvecklingsarbetet ska bli framgångsrikt. De ska kunna användas av huvudmän för att utveckla verksamheten och underlätta för dem att välja insatser och göra prioriteringar i den egna verksamheten.

De olika delarna i kvalitetssystemet fokuserar delvis på olika områden som alla bedöms ha stor betydelse för kvalitet och likvärdighet. De områden som beskrivs i framgångsfaktorerna fokuserar på faktorer, förutsättningar och processer för en framgångsrik skolutveckling och bygger på vetenskaplig grund och annan systematiskt insamlad kunskap. De områden som beskrivs i delmålen är sådana som tydligt anknyter till det nationella uppdraget för de olika skolformerna och verksamheterna i skolväsendet genom de mål, krav och riktlinjer som finns i styrdokumentet.

1.3 Utgångspunkter för förståelsen av kvalitetssystemet

I detta avsnitt sammanfattas några av de utgångspunkter som är centrala för förståelsen av kvalitetssystemet och dess funktion.

Kvalitetssystemet är inte heltäckande

I framtagande av delmål, indikatorer och framgångsfaktorer har sådana områden som bedöms ha stor påverkan på skolväsendets kvalitet och likvärdighet valts ut. Skolverket vill i sammanhanget understryka att det faktum att vissa bestämmelser, ämnen och innehåll i utbildningarna fokuseras i kvalitetssystemet inte innebär att andra bestämmelser kan prioriteras bort.

Kvalitetssystemet ligger nära befintliga bestämmelser

De nationella målsättningarna, delmålen och indikatorerna utgår, enligt regeringsuppdraget från skollagen och andra styrdokument för skolväsendet.

De områden som lyfts fram i delmålen berör befintliga bestämmelser i skollagen, läroplanen eller andra skolförfattningar. Indikatorerna består, när så är möjligt, av uppgifter som redan idag samlas in och sammanställs i Skolverkets nationella statistik. När detta inte är möjligt lämnar Skolverket förslag på hur delmålen kan följas upp.

I de skolformsspecifika delarna hämtas därmed ord och begrepp från respektive skolforms och fritidshemmets olika styrdokument. Vissa av dessa begrepp kommenteras särskilt i avsnitt 2.3.4 Centrala begrepp i kvalitetssystemet.

Om begrepp eller benämningar i styrdokumentet ändras kommer motsvarande ändringar att göras i kvalitetssystemet. Ett exempel på detta är benämningarna grundskola och gymnasieskola som i juli 2023 byter namn till anpassad grundskola respektive anpassad gymnasieskola.

Centrala begrepp i kvalitetssystemet

Begrepp som används i kvalitetssystemet är i regel hämtade från förskolans och skolans styrdokument. I detta avsnitt kommenteras några av de begrepp som används i samtliga delar av kvalitetssystemet. I avsnitt 5 ”Faktorer för framgångsrik skolutveckling” kommenteras dessutom några begrepp som särskilt rör framgångsfaktorerna.

Kvalitet

I kvalitetssystemet hänger kvalitet i utbildningen samman med hur väl verksamheterna uppfyller uppsatta mål och svarar mot nationella krav och riktlinjer i skolförfattningarna. En verksamhet med hög kvalitet kännetecknas

dessutom av en strävan till utveckling och ständiga förbättringar utifrån de rådande förutsättningarna.⁶

Att ha fokus på kvalitet kan då innebära att alla i en organisation arbetar tillsammans för att utbildningens kvalitet ska bidra till att alla barn och elever vid alla förskolor, skolor och fritidshem får förutsättningar att nå så långt som möjligt i förhållande till utbildningens mål.⁷

Likvärdighet

Skolverket utgår i kvalitetssystemet från skollagens tolkning av begreppet likvärdighet. En likvärdig utbildning innebär då att:

- alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till utbildning,⁸
- utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.⁹
- en strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁰

Att likvärdigheten ställs i centrum i kvalitetssystemet innebär att ett nationellt fokus kring frågor som rör barnens och elevernas rättigheter¹¹ enligt ovan kan skapas. Det kan medföra att huvudmännens systematiska kvalitetsarbete i högre utsträckning tar sin utgångspunkt i frågor om likvärdighet inom och mellan de verksamheter som ingår i huvudmannens organisation. I förlängningen kan detta leda till att likvärdigheten kan förbättras även på nationell nivå.

Utveckling och lärande

I kvalitetssystemet fokuseras även på området barns och elevers utveckling och lärande. Detta omfattar i likhet med förskolans och skolans samlade uppdrag, både utbildningens syfte och utformning. I detta samlade uppdrag ryms arbete med kunskaper, värden och hälsa. Genom att ta utgångspunkt i kvalitetssystemets samtliga delar kan det bli tydligare hur genomförandet av det samlade uppdraget kan behöva utvecklas för att verksamhetens kvalitet och likvärdighet ska kunna öka.

Att ha fokus på utveckling och lärande kan då exempelvis innebära att utbildningen utformas hälsofrämjande och i enlighet med demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter. Detta kan främja trygghet och hälsa för barn och elever och stärka deras möjligheter att nå utbildningens mål. Det är dessutom en skyldighet att säkerställa alla barn och elevers trygghet i utbildningen.¹² Detta är särskilt viktigt för de barn och elever som riskerar att bli

⁶ Allmänna råd för systematiskt kvalitetsarbetet, Skolverket (2015)

⁷ En mer likvärdig skola- minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning. (SOU 2020:28)

⁸ Skollagen (2010:800) kap 1, 8§

⁹ Skollagen (2010: 800) kap 1, 9§

¹⁰ Skollagen (2010:800) kap1. 4§

¹¹ Rättigheterna utgår från internationella konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige undertecknat, se till exempel Barnkonventionen, Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt Diskrimineringslagen.

¹² Barnkonventionen, artikel 28, unicef.se samt Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Sveriges

särskilt utsatta i samhället, som till exempel barn och elever med funktionsnedsättning,

Varje barn och varje elev

I kvalitetssystemet används genomgående uttrycken ”varje barn” eller ”varje elev” för att betona att samtliga barn och elever, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller andra faktorer som kan påverka deras förutsättningar har lika rättigheter. Skolverket bedömer att det inte är nödvändigt att i kvalitetssystemet göra uppräknings i likhet med tillägget ”oavsett kön, bakgrund och andra förutsättningar” som användes i regeringsredovisningen från 2020.

Detta innebär dock inte att det är tillräckligt att bedöma att verksamheten är likvärdig bara för att den fungerar för en majoritet av eleverna. Huvudmannen behöver i sina analyser väga in sådana faktorer som kan påverka vissa barns och elevers resultat negativt. Det kan till exempel handla om faktorer som kan påverka barn och elever med neuropsykiatriska funktionshinder.

Utbildning och undervisning

Enligt skollagen definieras undervisning som processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden.

Utbildning i sin tur definieras som *verksamhet som bedrivs av en huvudman enligt denna lag inom vilken barn eller elever deltar i undervisning och andra aktiviteter.*¹³

I kvalitetssystemet används båda begreppen med utgångspunkt i dessa definitioner.

Huvudman

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och i andra skolförfattningar och är den som kvalitetssystemet vänder sig till.¹⁴ Huvudmannen ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen med att tillse att aktuella författningar följs. Detta innebär i de flesta fall att skolchefen är den som ansvarar för det konkreta systematiska kvalitetsarbetet och därmed för användningen av kvalitetssystemet. Till kvalitetsdialogerna bjuds såväl skolchef som nämnd- eller styrelseordförande in. Dessa avgör sedan i sin tur om och i så fall vilka som ska delta i själva dialogen.

internationella överenskommelser SÖ 2008:26

¹³ 1 kap. 3 § skollagen (2010:800).

¹⁴ 2 kap. 8 § skollagen (2010:800)

2. Slutredovisning av delmål och indikatorer

I detta avsnitt redovisas bakgrunden till och överväganden som Skolverket gjort i arbetet med att ta fram de delmål och indikatorer. En sammanställning av samtliga delmål och indikatorer finns i bilaga 1 till redovisningen.

2.1 Uppdraget

Enligt regeringsuppdraget ska Skolverket ta fram och utveckla delmål och indikatorer för uppföljning och analys av huvudmännens verksamhet och resultaten av denna verksamhet. Sammanfattningsvis ger regeringen följande anvisningar i uppdraget om hur Skolverket ska utforma delmål och indikatorer och vilka syften de ska ha:

- Delmålen och indikatorerna ska kopplas till de nationella målsättningarna och vara utformade så att de kan användas av huvudmännen för uppföljning av samtliga verksamheter samt vara ett verktyg för huvudmännen i deras systematiska kvalitetsarbete.
- Delmålen och indikatorerna bör kunna användas som underlag vid resursfördelning och vid huvudmannens beslut om insatser.
- Delmålen ska formuleras så att de är uppföljningsbara på lokal nivå och, när så är möjligt, även på nationell nivå.
- Delmålen och framför allt indikatorerna ska också vara utgångspunkt i det analysunderlag¹⁵ som ska sammanställas inför kvalitetsdialogerna.
- Skolverket ska också särskilt beakta vikten av att inte lägga en för stor administrativ börda på huvudmännen i framtagandet av indikatorer.

2.2 Delmål och indikatorers funktion i kvalitetssystemet

I delmålen synliggörs konkreta områden som Skolverket bedömt som centrala att fokusera i verksamheternas arbete för att uppfylla målsättningarna. Indikatorerna förenklar uppföljningen av detta arbete. Delmålen utgörs av ett antal prioriterade områden och täcker därmed inte in alla aspekter eller delar av den nationella målsättningen.¹⁶

Delmål och indikatorer ska i första hand bidra till det lokala utvecklingsarbetet och ska kunna användas av huvudmännen för uppföljning av förskole- och

¹⁵ Underlag för analys slutredovisas i avsnitt 6 i denna redovisning.

¹⁶ Skolverket (2022). *Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet. Redovisning av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag*, s. 10 och 33.

skolenheter. Delmål och indikatorer ska ingå som en del i det underlag för analys som ska vara en av utgångspunkterna för kvalitetsdialogerna.

Utvecklingen för resultaten av delmål och indikatorer kommer i många fall att kunna följas över tid på såväl lokal som nationell nivå. Genom detta kommer arbetet kontinuerligt att kunna utvecklas och förbättras.

2.3 Övergripande vägval och motiv till delmål och indikatorer

Utarbetandet av delmål och indikatorer har gjorts med utgångspunkt i de förslag på nationella målsättningar som redovisades i april 2022 och i de bearbetningar av målsättningarna som gjorts därefter. Nedan redogörs för de centrala vägval och överväganden som gjorts under arbetets gång. Vissa av dem har gjorts som en konsekvens av regeringsuppdraget. Andra utgör ställningstaganden som Skolverket i dialog med övriga skolmyndigheter och efter samråd med målgrupperna gjort under arbetets gång

Delmålen synliggör centrala aspekter av kvalitet och likvärdighet

De delmål som Skolverket tagit fram har en tydlig koppling till skolförfattningarna och till de nationella målsättningarna. Val av inriktning och formuleringar för delmålen har gjorts i relation till befintliga författningar, där även de övergripande delarna i läroplanerna har ingått. I delmålen preciseras och tydliggörs sådant som bedöms vara centralt i relation till respektive skolforms och fritidshemmets kvalitet och likvärdighet. Delmålen innebär alltså inte någon ny eller ytterligare normering och tillför inget nytt innehåll eller några nya krav. Eftersom kvalitetssystemet ska vara överblickbart och möjligt för huvudmännen att hantera har Skolverket även utgått från att antalet delmål med tillhörande indikatorer ska vara begränsade.

Dessa utgångspunkter har vägts mot risken att delmålen och indikatorerna uppfattas som så få och förenklade att de inte ger en tillräcklig bild av nuläget och stöd i det lokala utvecklingsarbetet. Ytterligare en aspekt som ingått i avvägningarna är att användningen av kvalitetssystemet inte ska lägga en för stor administrativ börda på huvudmännen.

Sammantaget har de överväganden som gjorts lett fram till att de delmål som nu redovisas berör ett begränsat antal områden där vissa återkommer i samtliga skolformer och fritidshemmet. I tabellen nedan synliggörs dessa områden.

Tabell 1. Områden som ingår i delmål för respektive skolform och fritidshemmet:

Område i delmål	Ingår i följande skolformer
Tillgång till utbildning	Förskolan
Trygghet och studiero	Samtliga

Område i delmål	Ingår i följande skolformer
Ledning, stimulans och stöd	Samtliga
Språklig förmåga	Förskola Förskoleklass Grundskola Grundsärskola Specialskola Sameskola
Matematisk förmåga	Förskoleklass Grundskola Grundsärskola Specialskola Sameskola
Kunskapsutveckling	Grundskola Grundsärskola Specialskola Sameskola Gymnasieskola Gymnasiesärskola Komvux
Kunskaper i samiska och om urfolket samerna	Sameskola
Meningsfull fritid	Fritidshemmet
Fullföljd utbildning	Gymnasieskolan Gymnasiesärskolan

Skolverket vill i sammanhanget understryka att det faktum att delmålen fokuserar vissa bestämmelser, ämnen och innehåll i utbildningarna inte innebär att andra bestämmelser kan prioriteras bort. Inte heller förändras skolväsendets varierade och mångsidiga arbete med att stödja barns och elevers kunskapsutveckling av detta.

Att kvalitetssystemet exempelvis har fokus på språklig och matematisk förmåga är motiverat eftersom dessa förmågor har stor betydelse för kunskapsutvecklingen i alla ämnen. Undervisningen i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik utgör dessutom en betydande del av undervisningen i de obligatoriska skolformerna, särskilt i lågstadiet och dessa ämnen är även i särskilt fokus i garantin för tidiga stödinsatser.¹⁷ Sett till betygsresultat är matematik och svenska som andraspråk, och svenska (om än i mindre utsträckning), ämnen där många elever inte når godkända betyg.¹⁸ OECD har också tidigare rekommenderat

¹⁷ 3 kap. 4 § skollagen.

¹⁸ I grundskolans årskurs 6 var det vårterminen 2022 34 procent av eleverna som läste SVA som fick betyget F. Detta var den största andelen bland samtliga ämnen. Ämnet med näst störst andel F i årskurs 6 var matematik (11 procent). Även i årskurs 9 var SVA ämnet med störst andel elever som fick betyget F (29 procent) följt av matematik (10 procent). Skolverkets statistik.

Sverige att inrikta sitt förbättringsarbete sett till elevernas resultat på litteracitet och numeracitet.¹⁹

Genom detta fokus skapas i kvalitetssystemet ett fokus på viktiga utmaningar och en nationell samling runt skolans uppdrag. Detta är i linje med uppdraget och de ursprungliga intentionerna från Skolkommissionen.

Delmålen fokuserar viktiga utvecklingsområden för respektive skolform samt för fritidshemmet

Delmålen ringar in utmaningar och centrala områden med koppling till de nationella målsättningarna. Det är områden som har stor betydelse för likvärdighet och kvalitet men också för barns och elevers möjlighet till utveckling och lärande.²⁰ I detta avsnitt kommenteras några av dessa områden.

Trygghet och studiero

Skolverket bedömer att barns och elevers rätt till en förskole- och skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är viktiga områden som bör beröras i delmålen.²¹ Skolinspektionen har konstaterat att det här är ett av de områden där andelen skolor med brister är störst.²² Myndigheten konstaterar i och för sig att arbetet för att skapa och upprätthålla trygghet och studiero fungerar väl eller relativt väl på majoriteten av skolorna. Den framhåller dock att arbetet på många skolor kan bli ännu bättre, framför allt avseende arbetet för att främja studiero.²³ I rapporter från SPSM uttrycks trygghet i skolan som en viktig faktor för en likvärdig utbildning för barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning.²⁴ Begreppet trygghet omfattar många grundläggande rättigheter för barn och elever och är av central betydelse för utbildningen i de olika skolformerna och verksamheterna. Tryggheten har också en nära koppling till skolans värdegrundsarbete.

Stöd och särskilt stöd

Skolverket har i olika sammanhang pekat på att särskilt stöd till elever i grundskolan generellt sett sätts in sent under skolgången. Detta kan indikera att skolorna inte är tillräckligt bra på att upptäcka behov av särskilt stöd, eller att de väntar med att sätta in detta trots att behovet är känt. Analyser visar också att många elever som fått särskilt stöd trots detta inte når godkända betyg i alla ämnen i årskurs 9. Lärare pekar i undersökningar själva på att deras kompetens att ge särskilt stöd behöver öka. De framhåller också att det finns elever i behov av särskilt stöd som inte får det.²⁵ Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning av hur förskolor arbetar med barn i behov av särskilt stöd. I denna granskning konstateras att det fanns kvalitativa skillnader i hur de

¹⁹ OECD (2015). *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective*.

²⁰ Skolverket (2022). *Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet. Redovisning av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag*, s. 10 och 33.

²¹ 5 kap. 3 § skollagen.

²² Skolinspektionen (2019). *Årsrapport 2018 – skillnader i skolkvalitet och strategisk styrning*.

²³ Skolinspektionen (2020). *Skolors arbete med trygghet och studiero - En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018–2019*.

²⁴ SPSM (2022). *Barn och unga med funktionsnedsättning i fokus. Utmaningar på vägen mot en likvärdig utbildning. En sammanställning av myndighetsrapporter 2017–2021 och SPSM (2021). Psykisk hälsa hos barn och elever med funktionsnedsättning. En kunskapssammanställning*.

²⁵ Skolverket (2020). *Skolverkets lägesbedömning 2020*. Rapport 2020:1, s. 34–35.

granskade förskolorna arbetade. Dessa skillnader kan medföra att barnens möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen i förskolan inte är likvärdiga. Skolinspektionen har bedömt att arbetet med barn i behov av särskilt stöd behövde utvecklas i två tredjedelar av de granskade förskolorna.²⁶ Mot bakgrund av dessa uppgifter har Skolverket bedömt att kvalitetssystemet bör innehålla delmål som rör området stöd för samtliga skolformer och för fritidshemmet.

Anpassning av utbildningsutbudet

De nationella målsättningarna för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan²⁷ och den kommunala vuxenutbildningen (komvux), innehåller skrivningar om anpassning av utbildningsutbudet. Detta motiveras av att utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola identifierade en problembild som rör just utbildningsutbudet. Utredningen beskriver bland annat att elevernas valmöjligheter ofta begränsas av ett snävt utbud av gymnasial utbildning i elevernas hemkommuner. Ett sådant snävt utbud kan försämra arbetsgivares möjlighet att rekrytera personal med rätt kompetens. Utredningen pekade även på att utbudet av yrkesutbildningar i komvux inte är tillräckligt brett och inte heller avspeglar behoven på hela arbetsmarknaden.²⁸ Delmålet motiveras även av att Skolverket har pekat på att det råder brist på utbildade personer från flertalet yrkesutbildningar på gymnasial nivå. Det finns dessutom ett antal utvecklingsområden som rör yrkesutbildningarnas kvalitet och attraktionskraft.²⁹

Tillgång till utbildning i förskolan

Delmålen rör som regel utbildningen för de barn och elever som går i någon av skolformerna och/eller i fritidshemmet. Detta gäller dock inte det första delmålet för förskolan. Detta delmål tar sikte på att öka deltagandet i förskolan och riktas därmed mot samtliga barn som har rätt till förskola. Delmålet motiveras dels av att det finns stöd för förskolans positiva effekter på barns utveckling och lärande på både kort och lång sikt³⁰ och dels av att det finns vissa skillnader i deltagande, exempelvis mellan kommuner och mellan områden inom samma kommun. Barn vars socioekonomiska bakgrund är svagare och barn som är födda utomlands deltar i lägre utsträckning än andra i förskolans verksamhet.³¹ Detta är viktiga utmaningar att hantera för att förskolan ska kunna bidra till likvärdighet och till alla barns och elevers utveckling och lärande, och därmed något som huvudmännen behöver uppmärksamma.

Det första delmålet för förskolan kan ha störst betydelse för de kommunala förskolehuvudmännen eftersom det är hemkommunen som ansvarar för att alla barn i kommunen som med rätt till förskola erbjudas detta. Ansvaret för en

²⁶ Skolinspektionen (2017). *Förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd*.

²⁷ Här används begreppen grundsärskola, gymnasiesärskola samt kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning. Dessa skolformer och skolformsdelar kommer dock att byta namn från den 2 jul 2023 då även inom kvalitetssystemet benämnas anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan respektive kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning.

²⁸ SOU 2020:33. *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning*.

²⁹ Skolverket (2020). *Skolharverkets lägesbedömning 2020*. Rapport 2020:1, s. 42f.

³⁰ SOU 2020:67. *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*, s. 102ff).

³¹ SOU 2020:67. *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*.

fristående förskola är att vara öppen för alla barn som ska erbjudas förskola.³² I enlighet med nya och förtydligande bestämmelser är det också hemkommunens ansvar att bland annat bedriva uppsökande verksamhet för att informera vårdnadshavare om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. I dessa bestämmelser ingår också krav på ett särskilt erbjudande om plats för vissa barn som är födda utomlands för bättre språkutveckling i svenska.³³

Delmål och indikatorer är uppföljningsbara på lokal nivå och när så är möjligt även på nationell nivå

I regeringsuppdraget anges att delmålen ska formuleras så att de är uppföljningsbara på lokal nivå och när så är möjligt även på nationell nivå.³⁴ Indikatorerna behöver i sin tur vara möjliga för huvudmannen att själv använda för att följa utvecklingen mot delmålen och målsättningarna. Skolverket har, när så är möjligt, formulerat indikatorer som utgörs av nationellt insamlade och sammanställda uppgifter på huvudmanna- och skolenhetsnivå. För vissa skolformer och fritidshemmet samt för vissa delmål saknas dock sådana uppgifter och i dessa fall består indikatorerna av uppgifter som huvudmännen själva kan förväntas följa upp.

De nationellt insamlade och sammanställda uppgifter som delmålen och indikatorerna utgår från är den statistik som publiceras av Skolverket samt från Skolinspektionens skolenkät. Genom Skolinspektionens återkommande skolenkät ges en bild på både huvudmanna- och skolenhetsnivå av hur både elever, lärare och vårdnadshavare upplever skolans arbete med olika frågor. Frågorna ställs i återkommande cykler, vilket ger huvudmännen möjlighet att följa utvecklingen över tid.

I valet av delmål och indikatorer har kopplingen till de olika skolformernas och fritidshemmets respektive uppdrag och utmaningar vägt tyngre än principen att formulera indikatorer som bygger på nationellt insamlade och sammanställda uppgifter. Det innebär att det för till exempel förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet och grund- och gymnasiesärskolan finns delmål som saknar indikatorer med sådana sammanställda uppgifter. I dessa fall ges i stället exempel på sådant som kan vara relevant att följa upp lokalt av huvudmannen i det systematiska kvalitetsarbetet. Det kan handla om indikatorer som är lätta att själv samla in resultat för. Exempel på detta är betygsresultat i skolformer där betyg sätts men inte samlas in nationellt och redovisas i statistiken. Det kan också handla om indikatorer som huvudmannen själv behöver följa upp. Exempel på detta är barns/elevens upplevelse av trygghet och studiero i skolformer och årskurser som inte ingår i Skolinspektionens skolenkät. Att vissa delmål och indikatorer behöver följas upp lokalt innebär inte ett krav på att huvudmännen ska rapportera in uppgifter till skolmyndigheterna. Om huvudmannen bedömer att det

³² 8 kap. 12 och 18 §§ skollagen.

³³ Se prop. 2021/22:132. *Förskola för fler barn*.

³⁴ Regeringen (2021). *Uppdrag till Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolforskningsinstitutet om insatser för ökad kvalitet och likvärdighet*. Dnr U2021/03837 med flera

är relevant kan resultat från den lokala uppföljningen lyftas in som en del i kvalitetsdialogerna mellan huvudmannen och Skolverket och SPSM.

Det kan också betonas att huvudmän kan komplettera uppföljningen av vissa delmål, även när indikatorerna bygger på nationellt sammanställda uppgifter. Det kan exempelvis finnas behov av att ta reda på hur elever i andra årskurser än de som ingår i Skolenkäten upplever att verksamheten fungerar. Vid sådana tillfällen kan de nationellt sammanställda resultaten kompletteras med lokal uppföljning i det systematiska kvalitetsarbetet. Skolverket vill understryka värdet av att sådan lokal uppföljning görs och resultat och erfarenheter från sådan lokal uppföljning kan med fördel tas upp i samband med en kvalitetsdialog.

Uppgifter från till exempel internationella kunskapsmätningar som Sverige deltar i och som endast ger information om förhållanden på nationell nivå har därmed valts bort och ingår inte i kvalitetssystemet. Andra exempel på sådana uppgifter är resultaten från urvalsundersökningar som Skolverket eller andra myndigheter och organisationer genomför.

Delmålen är formulerade som önskvärda tillstånd

Precis som de nationella målsättningarna är delmålen formulerade som önskvärda tillstånd. Detta skiljer sig åt från de förslag till delmål och indikatorer som lämnades i redovisningen 2020.³⁵ Skolverket har valt att formulera delmålen som önskvärda tillstånd för att de inte ska uppfattas förminska befintliga krav och mål. Delmål i form av önskvärda tillstånd är dessutom relevanta för alla huvudmän oavsett hur deras förutsättningar och måluppfyllelse ser ut. Utgångspunkten är att målsättningarna ska signalera höga förväntningar på samtliga skolformer och fritidshemmet.³⁶

2.4 Andra vägval och överväganden

Vårdnadshavares uppfattning som indikator

I utarbetandet av kvalitetssystemet har överväganden om hur uppgifter om vårdnadshavares uppfattning kan användas som indikatorer gjorts. En aspekt som då har vägts in är att den totala mängden indikatorer ska vara begränsad.

Uppgifter om vårdnadshavares uppfattning samlas nationellt endast in genom Skolinspektionens skolenkät. Skolenkäten omfattar vårdnadshavare för elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan och fritidshemmet.³⁷ Det innebär att det skulle vara möjligt att använda vårdnadshavarnas uppfattning som indikatorer för dessa skolformer. Möjligheten att använda dessa uppgifter som indikatorer har ställts i relation till de professionellas ansvar för verksamheten. Möjligheten att

³⁵ Skolverket med flera (2020). *Redovisning av uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet*.

³⁶ Skolverket (2022). *Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet. Redovisning av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag*.

³⁷ För både förskoleklassen, grundsärskolan och fritidshemmet finns det nationellt sammanställda uppgifter om vårdnadshavares uppfattningar genom skolenkäten, men det saknas motsvarande sammanställda uppgifter för elever och pedagogisk personal. För sameskolan kommer skolenkäten att genomföras med start 2023.

använda barnens och elevernas egna uppfattningar i förhållande till deras ålder och mognad som indikatorer har också vägts mot vårdnadshavarnas ansvar för sina barn.³⁸

De överväganden som gjorts har utgått från synpunkter som synliggjorts under de samråd Skolverket genomfört under utarbetandet av kvalitetssystemet. Det har till exempel framförts att vårdnadshavarnas uppfattning inte bör användas som indikator eftersom det är de professionella som har ansvar för och de bästa kunskaperna om verksamheten. Å andra sidan har det också framhållits att vårdnadshavarnas uppfattningar är centrala att fånga i alla skolformer och fritidshemmet eftersom de i många fall behöver vara talespersoner för sina barn. Detta gäller särskilt för barn och elever i behov av särskilt stöd samt barn och elever med funktionsnedsättning.³⁹

Efter dessa överväganden har Skolverket bedömt att vårdnadshavares uppfattning ska användas som indikatorer för samtliga skolformer och fritidshemmet för vissa delmål.⁴⁰ Antalet indikatorer som berör vårdnadshavares uppfattning skiljer sig dock åt för olika skolformer och fritidshemmet. Huvudmän kan, utöver dessa indikatorer, själva välja att följa upp vårdnadshavares uppfattningar i olika frågor på lokal nivå.

I förskolan är det vanligt att huvudmän och rektorer följer upp verksamheten genom enkäter riktade till vårdnadshavare.⁴¹ Skolinspektionen beskriver att huvudmän för förskolan ibland använder resultaten från sådana enkäter som ett av de viktigaste måtten på förskolans kvalitet. Detta kan innebära en risk, bland annat eftersom det kan innebära att huvudmannen inte får tillräcklig information om förskolans måluppfyllelse på det sättet.⁴² Sådana risker är viktiga att beakta i det systematiska kvalitetsarbetet och i relation till kvalitetsdialogerna.

Uppgifter från vårdnadshavare kan trots dessa risker ändå vara relevanta utifrån att vårdnadshavare fungerar som representanter för sitt barn. De kan därmed föra fram sådant som barnet själv kan ha svårt att uttrycka. För delmål med indikatorer där nationellt insamlade och sammanställda uppgifter saknas kan frågor till vårdnadshavare också vara ett sätt att följa upp hur verksamheten bedöms fungera

³⁸ Enligt barnkonventionen artikel 12 har barn rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem. När åsikterna beaktas ska man ta hänsyn till barnets ålder och mognad. I skollagen regleras också barns och elevers rätt till inflytande över utbildningen och hur detta ska anpassas efter deras ålder och mognad (4 kap. 9 §). Det finns även regleringar om att vårdnadshavare ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen (4 kap. 12 §). Såväl barn, elever som vårdnadshavare ska också ges möjlighet att, på enhetsnivå, delta i kvalitetsarbetet med planering, uppföljning, analys och utveckling av utbildningen (4 kap. 3 och 4 §§).

³⁹ Skolverket med flera (2020). *Redovisning av uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet*. Värt att notera kan vara att vårdnadshavares uppfattning användes som indikator för delmål om ledning, stimulans, stöd och särskilt stöd för grundskolan och specialskolan i redovisningen från 2020. SPSM framhöll att indikatorer om vårdnadshavares uppfattning bör finnas i alla skolformer där de flesta barn eller elever är under 18 år. De framhöll att sådana indikatorer skulle kunna belysa hur samverkan mellan förskola eller skola och vårdnadshavare fungerar i frågor som rör ledning, stimulans, stöd och särskilt stöd.

⁴⁰ Det är relevant att vara medveten om att svarsfrekvensen ofta är låg för vårdnadshavarenkäten inom skolenkäten. Det är också vanligt förekommande att resultatet består av få svarande. På framför allt skolenhetsnivå kommer det därför att saknas värden för dessa variabler. Det blir också viktigt att vara medveten om att svaren i vissa fall bygger på relativt få antal svar.

⁴¹ Skolinspektionen (2018). *Slutrapport. Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*.

⁴² Se exempelvis Skolinspektionen (2017). *Huvudmannens styrning och ledning av förskolans kvalitet*.

i relation till delmålet. Sådana uppföljningar behöver genomföras på lokal nivå och på det sätt som huvudmannen bedömer lämpligt.

För gymnasie- och gymnasiesärskolan är bedömningen, utifrån elevernas ålder och mognad, att vårdnadshavares uppfattningar inte uttryckligen ska anges som indikator i relation till delmålen. Det finns dock inget som hindrar att en huvudman, när så bedöms lämpligt, kan använda vårdnadshavares uppfattning som ett underlag i uppföljningen av dessa skolformer.

Ambitionsnivån för delmålen och indikatorerna

För vissa av delmålen anger indikatorerna andelen elever som minst uppfyller betygskriterierna för det lägsta godkända betygssteget, det vill säga E.⁴³ Det innebär inte att det i kvalitetssystemet slås fast att det är tillräckligt att alla elever når betygssteget E. Genom delmål för områden som ledning, stimulans och stöd blir det tydligt att även de elever som lätt uppfyller de betygskriterier som minst ska uppfyllas har rätt till ledning och stimulans för att kunna nå så långt som möjligt i förhållande till utbildningens mål.⁴⁴

Möjligheten att komplettera systemet med indikatorer om andelen elever som når vissa högre betygssteg har också övervägts. Skolverket har dock kommit fram till att inte göra detta eftersom det skulle medföra en ökning av den totala mängden indikatorer. Det är också svårt att motivera vilka andra betygssteg som i så fall skulle vara relevanta att använda. Godkända betyg är en grundläggande förutsättning för behörighet för fortsatta studier och Skolverket bedömer därför att det är rimligt att det är detta betygssteg som fokuseras i kvalitetssystemet.

Organisatoriska och resursmässiga förutsättningar används inte som delmål och indikatorer men sammanställs i verksamhetens förutsättningar

En central utmaning för skolväsendet är bristande likvärdighet. Det finns skillnader inom och mellan huvudmän, förskolor, skolor och inte minst barn- och elevgrupper. Sådana skillnader kan synliggöras med stöd av delmål och indikatorer. Verksamheternas möjligheter att förbättra sina resultat i relation till de nationella målsättningarna påverkas även av andra förutsättningar. Sådana förutsättningar ingår i kvalitetssystemet och benämns här **verksamhetens förutsättningar**.⁴⁵

Exempel på förutsättningar som har stor betydelse i detta sammanhang är hur stor andel av förskollärare och lärare som är behöriga, hur stora barngrupperna är eller hur resurser fördelas.⁴⁶ Skolverket har övervägt möjligheten att beröra sådana organisatoriska och resursmässiga förutsättningar i delmål och indikatorer och bedömt att de inte ska ingå bland indikatorerna. Skälet till detta är att sådana

⁴³ Liknande indikatorer användes även i de delmål som redovisades av skolmyndigheterna 2020.

⁴⁴ 3 kap. 2 § tredje stycket skollagen anger att: "Elever som lätt uppfyller de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling."

⁴⁵ En sammanställning av verksamhetens förutsättningar återfinns i bilaga 2 till denna redovisning.

⁴⁶ Skolverket (2022). *Insatser för ökad kvalitet och likvärdighet. Redovisning av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag*, s. 33.

förutsättningar har stor betydelse för resultaten för samtliga delmål och att det skulle bli missvisande att koppla dem till enstaka delmål

Uppgifter om verksamhetens förutsättningar kan bland annat bidra till att öka huvudmannens förståelse för faktorer som kan ha påverkat verksamheten och dess resultat. Uppgifter om verksamhetens förutsättningar är hämtade från den nationella statistiken och sammanställs i de underlag för analys som tas fram för respektive huvudman som ska delta i kvalitetsdialog.

Verksamhetens förutsättningar presenteras uppdelade på tre områden:

- Barn/elever
- Personal
- Kostnader

De kan användas för att jämföra resultaten för delmål och indikatorer med relevanta bakgrundsfaktorer. På så sätt kan huvudmannen undersöka om identifierade utmaningar kan bero på exempelvis brister i jämställdhet eller i genomförandet av det kompensatoriska uppdraget, eller om elever med annan språklig grund eller funktionsnedsättning inte får ändamålsenliga anpassningar och stöd.

Det finns utöver detta dessutom vissa faktorer och förutsättningar som varken synliggörs i delmål och indikatorer eller i verksamhetens förutsättningar trots att de kan ha stor påverkan på utbildningens kvalitet och likvärdighet. Sådana aspekter ingår i stället i framgångsfaktorerna och är också något som huvudmän och rektorer har anledning att följa upp på lokal nivå.⁴⁷ Exempel på detta är förskollärares och lärares förutsättningar att planera och utveckla undervisningen och utbildningen. Ett annat exempel är långsiktigheten och kontinuiteten i ledarskap och bland skolans personal.

Betyg används för att följa elevernas utveckling och lärande

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden.⁴⁸ Elevernas kunskaper bedöms och betygssätts i relation till nationellt fastställda betygsriterier. Även om det finns vissa brister i likvärdigheten i betygssättningen ger betygen ändå en bild av elevernas kunskaper. Betygsresultat används därför som indikatorer i kvalitetssystemet. Detsamma gäller resultat på de nationella proven som också de har vissa begränsningar utifrån syftet att ge en bild av elevernas kunskaper i relation till betygsriterierna.⁴⁹ Skolverket bedömer sammantaget att betygsresultat och resultat på nationella prov, är de uppgifter som ger den bästa tillgängliga bilden av elevernas kunskaper för samtliga huvudmän och skolenheter.

⁴⁷ Läs mer om framgångsfaktorer i avsnitt 5 i denna redovisning.

⁴⁸ 1 kap. 4 § skollagen.

⁴⁹ Se exempelvis Skolverket (2020). *Likvärdiga betyg och meritvärden - Ett kunskapsunderlag om modeller för att främja betygs och meritvärdenas likvärdighet*, Skolverket (2020). *Analys av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan* och Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*.

Grund- och gymnasiesärskolans delmål och indikatorer

Delmålen för grundsärskolan respektive gymnasiesärskolan är utformade så att de så långt som möjligt liknar delmålen för motsvarande skolformer. Skälet till detta är att regeringen, i samband med införandet av skollagen uttalade betydelsen av att utbildningen i grundsärskolan så långt det är möjligt motsvarar den i grundskolan. Detsamma gäller utbildningen i gymnasiesärskolan i relation till den som ges i gymnasieskolan.⁵⁰

I framtagandet av indikatorer för grund- och gymnasiesärskolan har dock hänsyn tagits till skillnader i regelverk mellan dessa skolformer och grund- och gymnasieskolan. Skillnaderna består till exempel i att kunskapsresultaten i grund- och gymnasiesärskolan inte följs upp på samma sätt som i grund- och gymnasieskolan. Det ges inga nationella prov och i grundsärskolan utfärdas betyg endast om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det.⁵¹ Det finns inte heller någon nationell statistik om elevernas resultat i grundsärskolan respektive gymnasiesärskolan. Detta gör att delmålen i större utsträckning behöver följas upp inom ramen för det lokala uppföljningsarbetet, vilket avspeglas i indikatorerna för dessa skolformer.

3. Slutredovisning av faktorer för framgångsrik skolutveckling

I detta avsnitt redovisar Skolverket bakgrunden till och överväganden som myndigheten gjort i arbetet med att ta fram framgångsfaktorer. En sammanställning av dessa framgångsfaktorer finns i bilaga 3 till redovisningen.

3.1 Uppdraget

Av regeringsuppdraget framgår att Skolverket i samverkan med övriga skolmyndigheter ska identifiera, sammanställa och utveckla framgångsfaktorer för effektiv skolutveckling. Arbetet ska ta sin utgångspunkt i det tidigare uppdraget om kvalitet och likvärdighet⁵² och myndigheternas redovisning av det uppdraget.⁵³

I regeringsuppdraget anges vidare att Skolverket ska analysera vilka faktorer och förutsättningar som myndigheten bedömer är avgörande för att uppnå hög kvalitet och likvärdighet i skolväsendet och som bedöms vara centrala för en effektiv skolutveckling. De faktorer och förutsättningar som presenteras ska vara

⁵⁰ Prop. 2009/10:165, s. 386 och 458.

⁵¹ 11 kap. 19 § skollagen.

⁵² Uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet (U2020/00734)

⁵³ Skolforskningsinstitutet, Skolverket (2020) Redovisning av uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet (U2020/04709)

konkreta, praktiktära och enkelt kunna användas av huvudmän för att utveckla verksamheten. Framgångsfaktorerna ska bygga på bästa tillgängliga kunskap om effektiv skolutveckling och förmedlas till huvudmännen inom ramen för dialogerna.

Framgångsfaktorerna ska underlätta för huvudmännen inom skolväsendet att välja insatser och göra prioriteringar i den egna verksamheten.

3.2 Framgångsfaktorernas funktion i det nationella kvalitetssystemet

I framgångsfaktorerna beskriver Skolverket faktorer, förutsättningar och processer som, enligt forskning och annan systematiskt framtagen kunskap bedöms vara avgörande för att uppnå hög kvalitet och likvärdighet i skolväsendet.⁵⁴ Framgångsfaktorerna är det nationella kvalitetssystemets framtidsytande och formativa del och kompletterar därmed de mer summativa delmålen och indikatorerna.⁵⁵ Genom att kontinuerligt utgå ifrån och arbeta med framgångsfaktorernas beskrivningar kan förutsättningarna för att skolutvecklingsinsatser ska leda till önskade effekter förbättras. I strävan att förbättra verksamhetens resultat i förhållande till delmål och indikatorer kan framgångsfaktorerna därmed vara ett användbart stöd.

Framgångsfaktorerna kan, tillsammans med kvalitetssystemets övriga delar, användas som utgångspunkt för huvudmännens arbete med att förbättra kvalitet och likvärdighet i sina verksamheter. Framgångsfaktorerna kan också användas av huvudmän för att göra prioriteringar med syfte att utveckla verksamheten och bidra till arbetet med att uppfylla krav och bestämmelser i skolans olika styrdokument. De ska även utgöra ett centralt underlag i kvalitetsdialoger mellan huvudmän och Skolverket och SPSM. Som stöd för användningen av framgångsfaktorerna finns ett underlag för självvärdering som huvudmän kan använda för att undersöka och reflektera över framgångsfaktorerna i relation till den egna verksamheten.⁵⁶

Eftersom framgångsrik skolutveckling kräver ett arbete som omfattar hela organisationen har framgångsfaktorerna ett delvis överlappande innehåll. Varje framgångsfaktor behöver tolkas i samspel med övriga framgångsfaktorer och kvalitetssystemets andra delar.

⁵⁴ Läs mer om detta i avsnittet Övergripande vägval och motiv till framgångsfaktorerna nedan.

⁵⁵ För beskrivning av avvägningar som gjorts mellan delmål och framgångsfaktorer, se avsnitt "Avvägningar mellan delmål och framgångsfaktorer" på sidan 10 i denna redovisning.

⁵⁶ Läs mer om detta i avsnitt 6 Slutredovisning av underlag för analys samt i bilaga 4b till denna redovisning.

3.3 Övergripande vägval och motiv till framgångsfaktorerna

Faktorer för framgångsrik skolutveckling

I regeringsuppdraget anges att Skolverket ska identifiera, sammanställa och utveckla ”framgångsfaktorer för effektiv skolutveckling”. I utarbetandet av framgångsfaktorerna har det blivit tydligt att begreppet ”effektiv skolutveckling” väcker många frågor. Till exempel leder det ibland till uppfattningen att framgångsfaktorerna enbart skulle bygga på resultat från forskningsgrenen ”school effectiveness” som i första hand undersöker skolbaserade faktorer som har positiv påverkan på elevers resultat.⁵⁷ För att undvika missförstånd föreslår Skolverket att framgångsfaktorerna ska benämnas ”faktorer för framgångsrik skolutveckling”. I beskrivningar av dessa faktorer kommer Skolverket att använda ”faktorer för framgångsrik skolutveckling” och ”framgångsfaktorer” synonymt.

Framgångsfaktorernas struktur

Varje framgångsfaktor inleds med ett kort stycke som beskriver vad den aktuella framgångsfaktorn kan bidra med i verksamheten. Därefter följer ett stycke som beskriver hur framgångsfaktorn kan ta sig uttryck i verksamheterna. I varje framgångsfaktor finns också beskrivningar av hur respektive nivå i styrkedjan kan bidra till den aktuella framgångsfaktorn med utgångspunkt i sitt ansvar och mandat.

Ingen framgångsfaktor eller nivå är viktigare än någon annan i arbetet med att nå ökad kvalitet och likvärdighet. Hur arbetet i relation till framgångsfaktorerna konkret ska genomföras får avgöras i relation till verksamhetens behov.

Framgångsfaktorerna är uppställda i bokstavsordning utan någon rangordning⁵⁸:

Förtroendefullt klimat

Hälsofrämjande lärmiljö

Kompensatoriska insatser

Kompetent ledarskap

Professionell utveckling

Systematiskt kvalitetsarbete med undervisningen i fokus

Tydlig roll- och ansvarsfördelning

⁵⁷ Se till exempel Creemers, Peters & Reynolds (1989) School Effectiveness and School Improvement eller Lezotte, Lawrence W. (2001). "Revolutionary and Evolutionary: The Effective Schools Movement". Effective School Products.

⁵⁸ Framgångsfaktorerna i sin helhet återfinns i bilaga 4 till denna redovisning.

Framgångsfaktorerna bygger på bästa tillgängliga kunskap

De sju områden som ringas in i framgångsfaktorerna identifierades redan i det arbete som genomfördes av skolmyndigheterna i samband med det tidigare regeringsuppdraget 2020.⁵⁹ Där presenterades tio framgångsfaktorer som tagits fram med stöd av olika forskningsstudier och myndighetsrapporter vilka finns presenterade i den tidigare redovisningen.

För att skapa överblickbara och användbara framgångsfaktorer har Skolverket i samarbete med Skolforskningsinstitutet bearbetat de tio tidigare redovisade framgångsfaktorerna. Bearbetningen har inneburit att innehållet har sorterats om och att en del överlappande beskrivningar har tagits bort. På så sätt har antalet framgångsfaktorer kunnat minskas till sju utan att väsentligt innehåll har gått förlorat.

För att säkerställa framgångsfaktorernas vetenskapliga grund har Skolforskningsinstitutet genomfört en systematisk litteratursökning och ett systematiskt urval av tillgänglig forskning gällande framgångsfaktorer för effektiv skolutveckling med hjälp av en rad urvalskriterier. Eftersom det finns mycket internationell forskning inom området koncentrerades sökningen till olika typer av forskningsöversikter såsom systematiska översikter, metaanalyser och kartläggningar. Sökningen avgränsades till forskningsöversikter publicerade från 2000 och framåt, i refereegranskade vetenskapliga tidskrifter.

Forskningsöversikterna som ingår fokuserar huvudsakligen på den ordinarie verksamheten i förskolan och skolan. Resultaten i översikterna ger kunskap om olika framgångsfaktorer som bidrar till att utveckla kvaliteten på utbildningen och i undervisningen för alla barn och elever samt är relevant för svensk kontext. Översikter som sammanställt forskning som är genomförd i en kontext som skiljer sig väsentligt från svensk kontext och/eller tar upp framgångsfaktorer som inte är relevanta för svensk kontext är inte medtagna. Utifrån dessa urvalskriterier gjordes en omfattande sökning av tillgänglig nationell och internationell forskning (Bilaga 6 och 7). Sökningen resulterade i 51 internationella forskningsöversikter och 38 publikationer på svenska. Publikationerna på svenska består av tidskriftsartiklar, böcker och bokkapitel.

Det är viktigt att notera att både översikterna och publikationerna på svenska inte är heltäckande i relation till framgångsfaktorerna utan belyser de centrala framgångsfaktorer som har betydelse för ökad kvalitet i undervisningen och utbildningen. Det är också viktigt att notera att sökningen efter forskning begränsas av de sökord som använts i söksträngarna.

De underlag som låg till grund för de ursprungliga tio framgångsfaktorerna har kompletterats med Skolforskningsinstitutets senare sökningar efter nationell och internationell forskning. Resultaten har vägts samman och framgångsfaktorerna

⁵⁹ Skolforskningsinstitutet, Skolinspektionen, Skolverket och SPSM (2020) *Redovisning av uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet* (U2020/00734/S)

har strukturerats om. Skolverket bedömer att de nu föreslagna sju framgångsfaktorerna vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

För detaljerad beskrivning av de litteratursökningar som gjorts se bilaga 5 till denna redovisning

Framgångsfaktorerna är till för hela styrkedjan

Framgångsfaktorerna beskriver hur hela styrkedjan, dvs. huvudmänna-, rektors- och undervisningsnivån, kan arbeta tillsammans. Det är huvudmannens ansvar att skapa förutsättningar för att alla nivåer i organisationen kan arbeta mot en likvärdig utbildning och undervisning av hög kvalitet. Därför vänder sig framgångsfaktorerna i första hand till huvudmannanivån. Med huvudmannanivån avses till exempel skolchefer och politiska nämnder eller styrelser för enskilda huvudmän.⁶⁰

Även om framgångsfaktorerna i första hand vänder sig till huvudmannanivån berör de även andra nivåer i styrkedjan. I framgångsfaktorerna benämns de nivåerna ”rektorsnivå” och ”undervisningsnivå”. Dessa avser inrymma alla som arbetar med ledningsfrågor på förskole- och skolnivå, respektive alla som bedriver eller medverkar i undervisningen. I dessa nivåer ingår även annan personal som stödjer barnens och elevernas utveckling mot målen. I rektorsnivån kan därför, förutom rektorn, även biträdande rektor och andra som ingår i ledningen av en förskola eller skola ingå.⁶¹ Undervisningsnivån kan på samma sätt inkludera såväl förskollärare och lärare som barnskötare, elevhälsans personal, speciallärare och specialpedagoger⁶², studie- och yrkesvägledare eller andra yrkesgrupper som arbetar med undervisningsnära uppgifter.

Framgångsfaktorerna är begränsade till sin omfattning

Förutom att antalet framgångsfaktorer har minskats från tio till sju har texterna i sin helhet setts över. Ambitionen har varit att beskrivningarna ska vara kortfattade och konkreta och därmed enkla att förstå och använda. Det innebär att de tidigare beskrivande rubrikerna har kortats ner så att varje framgångsfaktor har en rubrik bestående av ett par ord. Genom detta avser Skolverket att skapa framgångsfaktorer som upplevs som tydliga och relevanta att utgå ifrån i det vardagliga arbetet.

Antalet punkter under respektive nivå är också färre som en följd av strävan att ringa in de mest centrala förutsättningarna. Det innebär att framgångsfaktorernas beskrivningar inte är heltäckande utan ska ses som en sammanfattning av respektive område.

⁶⁰ Huvudmannen behåller enligt skollagen huvudmannaskapet även för de uppgifter som utförs på entreprenad. Huvudmannanivån i framgångsfaktorerna vänder sig därmed till den som slutit avtal om entreprenad.

⁶¹ Inom vuxenutbildningen får rektorns uppgifter som innefattar myndighetsutövning enligt skollagen överlämnas vid entreprenad, förutsatt att utföraren har fått betygsvärde av Skolinspektionen. Rektorsnivån i framgångsfaktorerna kan därmed även inrymma rektorer för verksamhet som bedrivs på entreprenad.

⁶² Från och med juli 2023 ingår speciallärare och specialpedagoger i elevhälsans personal, enligt skollagen. Dvs elevhälsans personal ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål samt att elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete.

Skolverket kommer att följa användningen av framgångsfaktorerna i kvalitetsdialogerna för att på så sätt fånga in eventuella behov av ytterligare kompletterande material som vid behov kan bidra till att fördjupa förståelsen av respektive framgångsfaktor och hur de samlat kan användas i det konkreta skolutvecklingsarbetet.

Framgångsfaktorerna är skolformsövergripande

Framgångsfaktorerna beskriver sådana faktorer, förutsättningar och processer som kan vara relevanta att kontinuerligt arbeta med i samtliga skolformer och fritidshemmet. I de fall det finns skillnader i bestämmelser som gör att någon del av en framgångsfaktor inte fullt ut är applicerbar på samtliga skolformer har Skolverket valt att markera det i enlighet med de understrukna orden i exemplet nedan:

Verka för god samverkan med kollegor och andra roller och funktioner samt i berörda verksamheter även med vårdnadshavare.⁶³

I vissa fall har avvägningar i begreppsanvändningen också gjorts för att framgångsfaktorerna ska fungera oavsett vilken verksamhet de används i. Några exempel på detta ges i avsnittet ”Begreppsanvändning i framgångsfaktorerna” nedan.

Framgångsfaktorerna är varken ett facit eller en checklista

Framgångsfaktorernas syfte är att bidra till utveckling av verksamheten. De kan till exempel användas för att stödja, utmana och synliggöra olika perspektiv. I beskrivningarna synliggörs hur de olika framgångsfaktorerna kan ta sig uttryck i verksamheten men de är inget facit för hur verksamheten bedrivs eftersom det finns många nyanser och varianter på hur framgångsrikt skolutvecklingsarbete kan ta sig uttryck. Beskrivningen ska i stället ses som exempel som kan fungera som utgångspunkt i att bygga en gemensam förståelse för hur en väl fungerande verksamhet kan se ut.

De faktorer, förutsättningar och processer som beskrivs i framgångsfaktorerna måste kontinuerligt följas upp och vidareutvecklas eftersom såväl verksamheten som dess förutsättningar och kunskaperna om dem hela tiden utvecklas och förändras. Även om en verksamhet vid ett tillfälle exempelvis bedöms ha ett tillitsfullt klimat är det tillståndet inte statiskt utan kan förändras och försämrans ganska snabbt om det inte pågår ett kontinuerligt arbete för att vidmakthålla och utveckla det. Framgångsfaktorerna ska alltså inte betraktas som en checklista som går att bli klar med.

⁶³ Exemplet är hämtat från undervisningsnivån i framgångsfaktor ”Hälsofrämjande lärmiljö”.

3.4 Kommentarer till begreppsanvändning i framgångsfaktorerna

Skolverket har valt att, så långt det är möjligt, använda begrepp hämtade från skollagen och andra styrdokument för skolväsendet. Eftersom framgångsfaktorerna är skolformsövergripande har det i vissa fall varit nödvändigt att välja ett begrepp som fungerar för alla skolformer. Exempel på överväganden som gjorts i utarbetandet av framgångsfaktorerna kommenteras i detta avsnitt.

Miljö

I olika dokument används olika begrepp för att definiera miljön i förskola och skola. I styrdokument används till exempel begreppen *skolmiljö*⁶⁴ och *en god miljö*⁶⁵. I bland annat myndighetsrapporter används ibland begreppet *lärmiljö* vilket av SPSM definieras på följande sätt:

Lärmiljö kan beskrivas som hela den miljö och de sammanhang som en person befinner sig i under exempelvis en skoldag⁶⁶.

Begreppet lärmiljö med denna definition är det som används i framgångsfaktorerna då den bedöms fungera för samtliga skolformer och fritidshemmet.

I framgångsfaktorn Hälsöfrämjande lärmiljö anges att:

En hälsofrämjande lärmiljö omfattar pedagogiska, fysiska, psykiska och sociala frågor och stärker välbefinnandet för alla i organisationen.

Avsikten med detta är att synliggöra att lärmiljön påverkas av många olika faktorer. De pedagogiska aspekterna av lärmiljön kan handla om hur miljön bidrar till barns och elevers nyfikenhet, intresse och lust att lära. I detta ingår till exempel möjligheten att anpassa lärmiljön utifrån barns, elevers och verksamhetens förutsättningar och behov så att den är tillgänglig för alla, stödjer barns och elevers lärande och ger möjlighet till en social gemenskap.⁶⁷

De fysiska aspekterna kan till exempel handla om att barn, elever och personal i förskolor och skolor ska ha tillgång till en välfungerande och tillgänglig miljö med bra och ändamålsenlig utrustning.⁶⁸

Frågor om den psykiska lärmiljön kan handla om hur miljö påverkar välbefinnandet hos barn, elever och personal. Det kan också innefatta hur meningsfullt arbetet i förskolan och skolan upplevs av barn och elever, hur stort inflytande och delaktighet de har över sin situation och vilka möjligheter som

⁶⁴ 3 kap. 3 § skollagen

⁶⁵ Används till exempel i skollagen 8 kap. 8 § samt i läroplanen för olika skolformer.

⁶⁶ SPSM (2022) [Vad innefattas i begreppet "lärmiljö"? \(spsm.se\)](#)

⁶⁷ Se till exempel [Den pedagogiska miljön i förskoleklass - Skolverket](#) eller [Så skapar du en god lärmiljö i klassrummet - Skolverket](#)

⁶⁸ Arbetsgivarverket (2022) [Fysisk arbetsmiljö \(arbetsgivarverket.se\)](#)

finns till personlig utveckling. En faktor som påverkar den psykiska arbetsmiljön är upplevelsen av stress.⁶⁹

De sociala frågorna i framgångsfaktorerna är avsedda att synliggöra villkor och förutsättningar för barns, elevers och vuxnas arbete i förskolor och skolor och inkluderar till exempel socialt samspel, samarbete och socialt stöd från lärare, chefer och andra professioner och funktioner.⁷⁰

Arbetet för att utveckla lärmiljön behöver ske i ett samarbete som inkluderar alla som verkar i den aktuella miljön.

Stöd

I framgångsfaktorerna används begreppet stöd som ett samlingsbegrepp när det handlar om det kompensatoriska uppdraget och barns och elevers rätt till stöd, extra anpassningar och särskilt stöd. Ett samlingsbegrepp har varit nödvändigt eftersom skollagens skrivningar om extra anpassningar inte gäller för förskolan⁷¹ medan dess skrivningar om särskilt stöd inte gäller för komvux.⁷² I framgångsfaktorn Kompensatoriska insatser står till exempel:

Det finns nödvändiga kunskaper, rätt kompetens och fungerande rutiner på alla nivåer för att tidigt identifiera barn och elever som är i behov av anpassningar, stöd eller stimulans.

Sådana skrivningar är giltiga för alla skolformer men behöver relateras och tolkas med utgångspunkt i den aktuella skolformens eller fritidshemmets bestämmelser.

Begreppet stöd används dessutom i en mer generell bemärkelse som till exempel kan handla om att huvudmannen i vissa fall behöver stödja rektorer.

Professionell utveckling eller professionsutveckling?

En av framgångsfaktorerna har rubriken professionell utveckling. Avsikten med detta är att synliggöra betydelsen av att hela organisationen arbetar för att alla medarbetare ingår i ett kontinuerligt, kompetenshöjande utvecklingsarbete som syftar till att stärka det professionella yrkesutövandet. Benämningen professionell utveckling avser således att omfatta alla yrkesverksamma i skolväsendet medan begreppet *professionsutveckling*, i samhällsvetenskaplig terminologi berör en snävare grupp då profession ofta definieras som *yrken vars auktoritet och status bygger på hög formell utbildning, ofta universitetsbaserad*.⁷³

⁶⁹ Arbetsgivarverket (2022) [Psykosocial arbetsmiljö \(arbetsgivarverket.se\)](https://arbetsgivarverket.se)

⁷⁰ Arbetsmiljöverket (2021) [Hälsa och säkerhet - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](https://arbetsmiljoverket.se)

⁷¹ 3 kap. 5 och 6 §§ skollagen. Rätten till särskilt stöd i förskolan regleras i 8 kap 9§ skollagen: Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

⁷² 3 kap. 5§ skollagen.

⁷³ [profession - Uppslagsverk - NE.se](https://www.ne.se/profession)

4. Slutredovisning av underlag för analys

I detta avsnitt redovisas bakgrunden till och överväganden som gjorts kring formen för och innehållet i de underlag för analys som Skolverket utarbetat. En sammanställning av de olika underlagen återfinns i bilaga 4 a och b till denna redovisning.

4.1 Uppdraget

Enligt regeringsuppdraget ska Skolverket ska ta fram ett analysunderlag för respektive huvudmans resultat i förhållande till delmål och indikatorer. Analysunderlaget ska utgöra ett centralt diskussionsunderlag och utgångspunkt för de kvalitetsdialoger som ska erbjudas huvudmännen. Analysunderlaget ska också kunna ge vägledning om vad dialogen med respektive huvudman behöver handla om eller fokusera på.⁷⁴

4.2 Underlagens funktion

Underlaget för analys som tagits fram inom ramen för detta regeringsuppdrag består av två delar.:

- en del där information om verksamhetens förutsättningar och uppgifter om verksamhetens resultat i förhållande till delmål och indikatorer sammanställs⁷⁵
- en del som kan användas för självvärdering⁷⁶ av hur framgångsfaktorerna upplevs fungera i den egna verksamheten.

Underlaget för analys täcker på så sätt in kvalitetssystemets olika delar. Det kan användas som stöd i den konkreta användningen av det nationella kvalitetssystemet. Underlagen kan också vara utgångspunkt i det systematiska kvalitetsarbetet.⁷⁷

Underlagens funktion i samband med en kvalitetsdialog

Det är av stor betydelse att tiden för kvalitetsdialog används till samtal om prioriterade områden och frågor som kan bidra till att förbättra kvalitet och likvärdighet i huvudmannens verksamhet. Underlagen för analys kan användas för att identifiera sådana områden och frågor. Hur detta ska gå till kan skilja sig åt mellan olika huvudmän. Om huvudmannen inom ramen för sitt systematiska

⁷⁴ Skolverket har bedömt att benämningen "underlag för analys" blir tydligare och använder fortsättningsvis denna benämning. Motiv för detta finns i avsnittet "övergripande vägval och motiv" nedan.

⁷⁵ Se bilaga 4 a till denna redovisning.

⁷⁶ Se bilaga 4 b till denna redovisning.

⁷⁷ Se beskrivning av hur kvalitetssystemet kan användas i det systematiska kvalitetsarbetet i avsnitt 3 ovan samt på [Nationellt kvalitetssystem - Skolverket](#).

kvalitetsarbete redan har god förståelse för vad som är mest centralt för den egna verksamheten behövs inget stort förarbete. Om huvudmannen däremot känner sig osäker på hur den egna verksamheten fungerar i relation till kvalitetssystemet kan en analys av nuläget göras inför kvalitetsdialogen. Exempel på hur en sådan analys kan gå till beskrivs på Skolverkets webbplats⁷⁸. Oavsett hur huvudmannen väljer att förbereda sig är huvudsaken att de områden eller frågor som prioriteras att lyftas under dialogen bygger på faktiska kunskaper om läget när det gäller kvalitet och likvärdighet i huvudmannens verksamheter.

Kvalitetsdialogerna ska vara framåtsyftande och beröra frågor och områden som ger huvudmannen stöd att ta ytterligare steg i sitt uppdrag att leda verksamheterna i riktning mot de nationella målsättningarna. Under dialogen är det därför framgångsfaktorer och delmål som ska stå i centrum snarare än enstaka indikatorer eller andra detaljer. Underlagen för analys har därför störst betydelse i det förberedande arbetet inför en dialog samt i perioden mellan två dialoger.

4.3 Övergripande vägval och motiv till underlaget för analys

Underlag för analys

Skolverkets mening är att den sammanställda informationen i underlagen kan vara utgångspunkt för huvudmannens analys av nuläget i sin verksamhet. Ibland har dock namnet ”analysunderlag” tolkats som att informationen i underlaget är färdiganalyserad. För att undvika detta missförstånd har Skolverket valt att benämna det som ”underlag för analys” i stället för ”analysunderlag”.

Skolverket kommer även att stödja huvudmännen i hur underlagen kan användas för att analysera verksamheten. Exempel på hur detta stöd kan ges är genom dialogerna och i planerade fördjupningsmaterial om kvalitetssystemet.

6.3.2 Underlagens innehåll

Sammanställning av verksamheternas förutsättningar samt av delmål och resultat för indikatorer

Inför deltagande i kvalitetsdialog kommer varje huvudman att få ett underlag som innehåller:

- en sammanställning av uppgifter om vilka förutsättningar verksamheten påverkas av
- en sammanställning av verksamhetens resultat i förhållande till delmål och indikatorer.

Sammanställningen av verksamheternas resultat i förhållande till delmål och indikatorer innehåller uppgifter för var och en av de skolformer och fritidshemmet

⁷⁸[Nationellt kvalitetssystem - Skolverket](#)

som huvudmannen ansvarar för. I underlaget ingår även sådana delmål som saknar nationellt sammanställda uppgifter och resultat. För dessa delmål ges exempel på hur delmålet kan följas upp på lokal nivå. Huvudmännen ska inte rapportera in resultatet av sådana lokala uppföljningar till skolmyndigheterna.

Uppgifterna redovisas aggregerade på huvudmannanivå. Huvudmän som Skolverket har samtalat med efterfrågar möjligheten att även kunna granska resultat för respektive förskole- eller skolenhet. De har även önskat att det ska vara möjligt att kunna jämföra utvecklingen över tid. Skolverket har dock i nuläget valt att inte lägga in sådana uppgifter eftersom filen som för närvarande används skulle bli väldigt omfattande och svåränvänd.⁷⁹ Eftersom det är huvudmännen som rapporterar in sina uppgifter och resultat till Skolverket bör huvudmän som önskar granska sina resultat mer detaljerat ha tillgång till dem i sina egna system. Uppgifterna finns också tillgängliga via Skolverkets publicerade statistik respektive skolenkäten.

Underlag för självvärdering i förhållande till framgångsfaktorerna

Underlaget för självvärdering innehåller ett antal påståenden för var och en av de sju framgångsfaktorerna.⁸⁰ Till varje påstående finns möjlighet att värdera och reflektera över hur väl påståendet upplevs stämma överens med situationen i den egna verksamheten. Underlaget kan användas som utgångspunkt för samtal inom huvudmannens organisation. Det kan även skickas ut som en enkät.

Huvudmännen avgör själva vilken metod de föredrar med utgångspunkt i syftet med att genomföra självvärderingen.

De påståenden som föreslås i underlaget är hämtade från framgångsfaktorernas inledande stycke som beskriver faktorer, förutsättningar och processer som rör alla nivåer i styrkedjan. Resultatet av självvärderingen synliggör fler och andra perspektiv än de som framkommer genom delmål, indikatorer och verksamhetens förutsättningar. Resultatet av självvärderingen kan därmed bredda förståelsen av hur verksamheten fungerar i relation till de nationella målsättningarna. Detta kan till exempel innebära att huvudmannen kan undersöka hur resultaten för självvärderingen kan hänga samman med verksamhetens resultat i relation till delmål och indikatorer. Resultaten kan, tillsammans med andra uppföljningar och resultat, användas som grund för att fatta beslut om kommande utvecklingsinsatser.

⁷⁹ Se avsnitt 7.2 för mer information om Skolverkets arbete med att skapa ett samlat digitalt stöd som skulle kunna innebära att mer detaljerade uppgifter kan ingå i underlag för analys på längre sikt.

⁸⁰ Underlag för självvärderingen återfinns i bilaga 4b till denna redovisning.

5. Kvalitetssystemets användning i relation till det systematiska kvalitetsarbetet

Skolverket bedömer att kvalitetssystemet kan inkluderas i och användas som utgångspunkt för det systematiska kvalitetsarbetet. På så sätt kan frågor och områden som påverkar kvalitet och likvärdighet ställas i fokus för verksamheten. I detta avsnitt beskrivs översiktligt vad detta kan innebära.

I avsnittet beskrivs också hur användningen av kvalitetssystemets olika delar tillsammans kan rikta fokus mot några av skolväsendets största utmaningar.

5.1 Allmänt om det systematiska kvalitetsarbetet

Enligt skollagen ska ett systematiskt kvalitetsarbete genomföras både på huvudmannanivå och på enhetsnivå. Syftet är att säkerställa verksamhetens kvalitet och likvärdighet med utgångspunkt i skollag, läroplan och andra skolförfattningar. I det nationella kvalitetssystemet sammanfattas kraven i dessa styrdokument och därmed kan kvalitetssystemet användas som utgångspunkt för det systematiska kvalitetsarbetet.

Huvudmannen ansvarar för att styra och leda sin verksamhet. Att planera, följa upp och utveckla utbildningen inom hela organisationen i ett systematiskt kvalitetsarbete är en viktig del av detta ansvar. I detta ingår även att analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen.

Det systematiska kvalitetsarbetet ska genomföras i hela organisationen och även inkludera rektorer, personal samt barn, elever och deras vårdnadshavare. Detta gäller oavsett om huvudmannen väljer att utgå från det nationella kvalitetssystemet eller ej.

5.2 Att använda kvalitetssystemet i det systematiska kvalitetsarbetet

Genom att utgå från kvalitetssystemet i det systematiska kvalitetsarbetet kan huvudmannen skapa nödvändiga strukturer och rutiner för arbetet.

Det är helt frivilligt för huvudmän att välja om de vill utgå från kvalitetssystemet eller ej. Om de väljer att göra det är det de själva som avgör hur den konkreta användningen av kvalitetssystemet ska gå till. Skolverket bedömer att det är

möjligt att bygga in användningen i det systematiska kvalitetssystemets olika faser så som de beskrivs på Skolverkets webbplats.⁸¹

Eftersom kvalitetssystemet är nytt kommer sannolikt praktiken för hur det används också att utvecklas över tid. Skolverket avser ta fram vissa kompletterande material som kan stödja huvudmännen i användningen av kvalitetssystemet utifrån de erfarenheter som görs i kvalitetsdialogerna och utifrån arbetet med systemet i stort.

Kvalitetssystemet ger också stöd för att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet. Forskning och annan systematiskt framtagen kunskap om detta område som kan användas i utvecklingsarbete sammanfattas i framgångsfaktorn Systematiskt kvalitetsarbete med undervisningen i fokus.

Det är i sammanhanget viktigt att framhålla att systemet inte är heltäckande. Det ringar alltså inte in hela uppdraget som framgår av skolförfattningarna och barnkonventionen. Detta innebär att huvudmän, även om de utgår från kvalitetssystemet i sitt systematiska kvalitetsarbete, ansvarar för att säkerställa att hela uppdraget följs upp och vidareutvecklas i riktning mot högre kvalitet och likvärdighet.

5.3 Användningen av kvalitetssystemet kan bidra till ökad kvalitet och likvärdighet

Kvalitetssystemet är en del av regeringsuppdraget som tillsammans med kvalitetsdialogerna ska stärka det nationella arbetet för att öka kvalitet och likvärdighet i det svenska skolväsendet. De kunskaper om nuläget och de utmaningar som finns när det rör kvalitet och likvärdighet ska utgöra grund för arbetet. Kvalitetssystemets innehåll är utvalt för att synliggöra detta nuläge, såväl sådant som framstår som utmanande som sådant som kan bidra till att förbättra och utveckla verksamheterna inom dessa områden.

Exempel på hur identifierade problem som bland annat lyfts fram i Skolverkets lägesbedömning 2020 och som bedöms ha stor påverkan på kvalitet och likvärdighet i skolväsendet synliggörs i kvalitetssystemet är:

- **Det råder brist på utbildade och behöriga förskollärare och lärare i samtliga skolformer och fritidshemmet.**⁸² I kvalitetssystemet synliggörs behovet av att arbeta systematiskt med dessa frågor. Till exempel beskrivs kvalitativa aspekter av detta område i framgångsfaktorn Professionell utveckling. Huvudmännens nuläge när det gäller tillgång till behöriga lärare synliggörs även genom uppgifterna om verksamheternas förutsättningar. På så sätt kan frågor om lärarförsörjning och kompetensutveckling bli en viktig del i beslut om utvecklingsinsatser som

⁸¹ [Systematiskt kvalitetsarbete i skola och förskola - Skolverket](#)

⁸² Se till exempel Skolverket (2020) *Skolverkets lägesbedömning* samt Skolverket (2021) *Läraprognos 2021 – uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskollärare och olika lärarkategorier*

kan bidra till att öka kvalitet och likvärdighet i samtliga skolformer och i fritidshemmet.

- **Skolväsendet lyckas inte fullt ut med uppdraget att uppväga skillnader i barns och elevers olika förutsättningar.**⁸³ I kvalitetssystemet berörs det kompensatoriska uppdraget på flera ställen. Uppgifter om kön, migrationsbakgrund och vissa andra socioekonomiska förutsättningar redovisas, på aggregerad huvudmannanivå i verksamhetens förutsättningar.⁸⁴ Dessa förutsättningar sammanställs också i underlag för analys. Genom verksamhetens förutsättningar synliggörs även hur tillgängliga resurser fördelas på områdena barn/elever, personal respektive ekonomi. Även dessa uppgifter redovisas på aggregerad nivå. Det finns dessutom en särskild framgångsfaktor med rubriken ”Kompensatoriska insatser”. I denna berörs andra aspekter av det kompensatoriska uppdraget som till exempel behovet av att fördela resurser kompensatoriskt. Andra faktorer, förutsättningar och processer som har stor påverkan på hur väl det kompensatoriska uppdraget kan genomföras berörs dessutom även i andra framgångsfaktorer. Det kan till exempel handla om det förebyggande och hälsofrämjande arbetet eller vikten av att skapa goda relationer. På så sätt kan huvudmän med stöd av en analys som tar sin utgångspunkt i kvalitetssystemet skapa sig en god bild av hur väl de lyckas med sitt kompensatoriska uppdrag och vad de skulle behöva göra för att ytterligare förbättra sitt arbete. Detta skulle exempelvis kunna innebära att huvudmännen kan synliggöra hur verksamheten fungerar för barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.
- **Det finns brister i vilka förutsättningar skolväsendet ger barn och elever för utveckling och lärande. Det gäller även elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.**⁸⁵ Kvalitetssystemet i sin helhet ska bidra till att förutsättningarna för utveckling och lärande förbättras. Området berörs i såväl delmål och indikatorer som i framgångsfaktorerna. Kvalitetssystemet synliggör behovet av att följa upp i vilken utsträckning undervisningen upplevs ge barn och elever stöd, ledning och stimulans. I framgångsfaktorn Kompensatoriska insatser betonas vikten av att tidigt identifiera barn och elever som är i behov av anpassningar, stöd eller stimulans. Genom detta innehåll bör huvudmän med utgångspunkt i kvalitetssystemet kunna öka sin förståelse för hur goda förutsättningar för barns och elevers utveckling och lärande kan skapas.

⁸³ Se Skolverket (2020) *Skolverkets lägesbedömning*. Utmaningen beskrivs även i till exempel SOU 2020:28 *En mer likvärdig skola- minskad skolsegregation och förbättrad resursfördelning*.

⁸⁴ De uppgifter som ingår i verksamhetens förutsättningar har hämtats från den statistik som för närvarande samlas in och sammanställs på nationell nivå. Andra uppgifter av betydelse för denna fråga, som till exempel barn och elever med funktionsnedsättning sammanställs i nuläget inte på nationell nivå. Vilka uppgifter som ingår i verksamhetens förutsättningar kan komma att ändras om insamling och sammanställning förändras.

⁸⁵ Se Skolverket (2020) *Skolverkets lägesbedömning*. Utmaningen berörs även i till exempel Skolinspektionen (2022) *Stimulerande undervisning för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling*

- **Det finns brister i det systematiska kvalitetsarbetet⁸⁶.**

Kvalitetssystemet i sin helhet kan bidra till ökad likvärdighet i hur huvudmän arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet. Det kan också bidra till att kvalitetsarbetet utvecklas, förenklas och förbättras. Det finns dessutom en särskild framgångsfaktor med rubriken ”Systematiskt kvalitetsarbete med undervisningen i fokus” som synliggör hur ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete som ställer undervisningen i fokus kan ta sig uttryck.

Sammanfattningsvis kan kvalitetssystemet därmed ge huvudmän stöd i att identifiera vad som hindrar och vad som stödjer kvalitet och likvärdighet i deras verksamheter och även i att identifiera vilka utvecklingsinsatser som skulle kunna bidra till att undanröja hindrande faktorer.

6. Framtagande av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och underlag för analys

6.1 Samverkan med andra myndigheter

Skolforskningsinstitutet, Skolinspektionen och SPSM har, i enlighet med regeringsuppdraget ingått i ett kontinuerligt samarbete och dialog med Skolverket under arbetets gång. De olika skolmyndigheterna har varit involverade i framtagandet av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och underlag för analys på olika sätt. Utkast på olika delar av kvalitetssystemet har diskuterats på regelbundna samordningsmöten med representation från samtliga skolmyndigheter. Medlemmarna i samordningsgruppen har även getts möjligheter att lämna skriftliga synpunkter som omhändertagits av Skolverket.

Skolforskningsinstitutet har varit särskilt involverat i arbetet med att säkerställa framgångsfaktorens vetenskapliga grund. Skolinspektionen har särskilt bidragit i arbetet med de delar av underlagen för analys där resultat för delmål och indikatorer sammanställs. De har bland annat synliggjort vägval som de gjort i framtagande av de underlag som används i den regelbundna kvalitetsgranskningen.⁸⁷

SPSM har varit involverade i arbetets alla delar, såväl inom ramen för samordningsgruppen som genom att medarbetare på SPSM som medverkar i att

⁸⁶ Se Skolverket (2020) *Skolverkets lägesbedömning*. Området berörs även i till exempel Prop. 2021/22:160 *Skolans arbete med trygghet och studiero*

⁸⁷ Detta arbete har varit fokuserat till framtagande av den del av underlag för analys som utgörs av sammanställningar av resultat för indikatorerna. Skolinspektionen har däremot inte medverkat i framtagandet av underlag för självvärdering på något annat sätt än övriga skolmyndigheter.

genomföra dialogerna har haft möjlighet att bidra till arbetet på olika sätt. Medarbetare på SPSM har exempelvis vid flera tillfällen diskuterat vägvalsfrågor och lämnat respons på utkast till kvalitetssystemets olika delar. De har även medverkat i framtagandet av information till Skolverkets webbplats

6.2 Externa samråd och möten

I framtagandet av kvalitetssystemet har Skolverket strävat efter transparens genom att erbjuda möjlighet för olika målgrupper och organisationer att diskutera och lämna respons på systemets olika delar. Detta har skett såväl genom att myndigheten bjudit in till samråd som genom att myndighetens representanter deltagit i andra aktörers olika arrangemang för att beskriva och föra dialog om systemet.

Samråd om kvalitetssystemet har genomförts med följande organisationer och myndigheter:

- Funktionshindersrörelsen, med representation från Afasiförbundet, Autism Sverige, Funktionsrätt Sverige, Hjärnkraft, Riksförbundet Attention, Riksföreningen JAG, Sveriges dövas riksförbund, Synskadades riksförbund samt Unga rörelsehindrade,
- Idéburna skolors riksförbund samt Fristående skolors riksförbund
- Lärarnas riksförbund, Lärarförbundet⁸⁸ och Skolledarna
- Sameskolstyrelsen
- Skolchefsföreningen
- Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). (i rollen som huvudman för specialskolorna)
- Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd
- Sveriges kommuner och regioner (SKR)
- Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF)
- Vuxenutbildning i samverkan (ViS)

Exempel på andra forum där samtal om kvalitetssystemet förts under ledning av Skolverkets medarbetare är möten med SKR:s olika nätverk, Skolchefsföreningens skolchefsutbildning, Skolverkets skolchefsutbildning andra nätverk arrangerade av Skolverket, möten med olika förvaltningar i vissa större kommuner

6.3 Hantering av inkomna synpunkter

Synpunkter på utkast till kvalitetssystemets olika delar har kontinuerligt samlats in och beaktats. På en övergripande nivå har de varit positiva och synliggjort en

⁸⁸ Samrådet genomfördes innan sammanslagningen av Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund.

förväntan på att systemet ska underlätta det systematiska kvalitetsarbetet. Det har också funnits frågor och synpunkter som exempelvis har rört juridiska aspekter av kvalitetssystemet, till exempel lämpligheten i att det är frivilligt att använda. Även kvalitetssystemets innehåll har berörts, främst genom önskemål om tillägg av innehåll eller synpunkter på språkliga aspekter. Det har också funnits synpunkter på underlaget för självvärdering som till exempel har rört formuleringen av de påståenden som föreslås kunna användas. En sammanfattning av inkomna synpunkter återfinns i bilaga 8 till denna redovisning.

Skolverket har så långt det varit möjligt beaktat inkomna synpunkter och bearbetat underlagen med utgångspunkt i dem.

7. Fortsatt implementerings och utvecklingsarbete

I detta avsnitt beskrivs hur Skolverket arbetar för att kvalitetssystemet ska bli känt och använt av målgrupperna. Här ges också några exempel på hur Skolverket ser på utvecklingen av kvalitetssystemet på längre sikt.

7.1 Implementering

Implementeringen av kvalitetssystemet och dess olika delar har pågått sedan hösten 2022, främst genom kvalitetsdialogerna. Utkast på delmål, indikatorer och framgångsfaktorer har funnits publicerade på Skolverkets webbplats sedan augusti 2022. De samråd med externa aktörer som beskrivits i avsnitt 6.2 kan även betraktas som en del av implementeringen av kvalitetssystemet.

I samband med att Skolverket i enlighet med regeringsuppdraget överlämnar denna redovisning till regeringen intensifieras implementeringsarbetet. Exempel på aktiviteter och insatser som redan pågår eller kommer att genomföras är:

- Information på webben
- Öppna webbsända seminarier
- Reportage på webben om huvudmän som använder kvalitetssystemet
- Framtagande av webbutbildning om hur kvalitetssystemet kan användas inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Skolverket kommer tillsammans med SPSM även när så är möjligt att delta i externa arrangemang som exempelvis Skolriksdagen för att på olika sätt bidra till implementeringen av kvalitetssystemet.

7.2 Kontinuerlig utveckling

Det nationella kvalitetssystemet är inte statiskt utan kommer kontinuerligt att behöva bearbetas och vidareutvecklas. I det fortsatta arbetet kommer Skolverket att utarbeta ett systematiskt sätt att fånga upp synpunkter från dem som använder systemet. Skolverket behöver också skapa en rutin för hur bearbetningen av systemet ska gå till och hur ofta sådana bearbetningar kan göras. Uppbyggnaden och genomförandet av detta arbete bör ske i samverkan och samarbete med övriga skolmyndigheter.

Skolverket vill dock framhålla vikten av att sådana ändringar övervägs noggrant och inte görs för ofta. Systemet behöver vara beständigt över tid för att systemet ska kunna fungera som en långsiktig utgångspunkt med att förbättra kvalitet och likvärdighet i skolväsendet.

Exempel på vad det kontinuerliga utvecklingsarbetet skulle kunna leda till är att nya indikatorer läggs till. Detta skulle kunna bli aktuellt om nya insamlingen och sammanställningen av statistik förändras. Förändrad lagstiftning eller ny kunskap skulle också kunna medföra att delmål och/eller framgångsfaktorer behöver förändras.

Det finns behov av ett samlat digitalt stöd

Skolverket bedömer att det skulle vara värdefullt för samtliga huvudmän att, på ett enkelt sätt och när helst de själva behöver, kunna få fram resultat för sin verksamhet i förhållande till kvalitetssystemet. På längre sikt är det därför myndighetens ambition att uppgifter om verksamheternas förutsättningar samt resultat för delmål och indikatorer ska bli mer lättillgängliga i ett samlat digitalt stöd.

Skolverket bedömer också att det, i ett sådant stöd skulle vara värdefullt att presentera indikatorerna så det är enkelt att göra jämförelser mellan till exempel betygsresultat i förhållande till kön, svensk/utländsk bakgrund, migrationsbakgrund och/eller föräldrars utbildningsbakgrund. En sådan jämförelse skulle kunna bidra till förståelsen av om verksamheten bedrivs på ett sätt som skapar likvärdiga förutsättningar för elever med olika behov och skilda förutsättningar. För att detta ska bli möjligt skulle uppgifterna behöva redovisas på skolnivå. På så sätt skulle skillnader mellan skolor och mellan olika elevgrupper inom huvudmannens organisation kunna synliggöras.⁸⁹

⁸⁹ Uppgifter om kostnader, som är en del av verksamhetens förutsättningar, kommer dock inte att gå att presentera på enhetsnivå utan endast på nationell nivå eller för kommunala huvudmän. Kostnadsuppgifter för enskilda huvudmän som samlats in för framställning av statistik omfattas av sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Framtagandet av ett samlat digitalt stöd är tänkt att genomföras som en del av ett större utvecklingsarbete kring hur Skolverkets statistik publiceras och visualiseras. Skolverkets framtida möjligheter att tillgängliggöra olika uppgifter på huvudmannanivå beror också på kommande förslag från Skolinformationsutredningen (U 2021:04) och hur dessa förslag tas om hand.

Skolverket har även övervägt om underlaget för självvärderingen skulle kunna erbjudas i ett digitalt verktyg. Skolverket har i nuläget inte tagit slutlig ställning i denna fråga. Som stöd i användningen av självvärderingsunderlaget planerar Skolverket inledningsvis att ta fram stöd och utbildning i hur kvalitetssystemet, inklusive underlaget för självvärdering kan användas inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Referenser

- Creemers, Peters & Reynolds (1989) *School Effectiveness and School Improvement*
- Lezotte, Lawrence W. (2001). *Revolutionary and Evolutionary: The Effective Schools Movement*. *Effective School Products*.
- OECD (2015). *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective*.
- Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*.
- Prop. 2021/22:132. *Förskola för fler barn*.
- Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*
- Skolforskningsinstitutet, Skolinspektionen, Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (2020) *Redovisning av uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet*
- Skolinspektionen (2017). *Huvudmannens styrning och ledning av förskolans kvalitet*.
- Skolinspektionen (2018). *Slutrapport. Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*.
- Skolinspektionen (2019). *Årsrapport 2018 – skillnader i skolkvalitet och strategisk styrning*.
- Skolinspektionen (2020). *Skolors arbete med trygghet och studiero - En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018–2019*.
- Skolinspektionen (2022) *Stimulerande undervisning för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling*
- Skolverket (2019). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor*.
- Skolverket (2020). *Analys av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan*
- Skolverket (2020). *Likvärdiga betyg och meritvärden - Ett kunskapsunderlag om modeller för att främja betygs- och meritvärdenas likvärdighet*
- Skolverket (2020). *Skolverkets lägesbedömning 2020. Rapport 2020:1*
- Skolverket (2021) *Lärarprognos 2021 – uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskollärare och olika lärarkategorier*
- Skolverket (2022) *Redovisning av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag*
- SOU 2016:38 *Samling för skolan. Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet*

SOU 2018:17. *Med undervisningsskicklighet i centrum*

SOU 2019:40. *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*. Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2019

SOU 2020:28 *En mer likvärdig skola- minskad skolsegregation och förbättrad resursfördelning*.

SOU 2020:33. *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning*.

SOU 2020:67. *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*.

SPSM (2021). *Psykisk hälsa hos barn och elever med funktionsnedsättning*. En kunskapssammanställning.

SPSM (2022). *Barn och unga med funktionsnedsättning i fokus. Utmaningar på vägen mot en likvärdig utbildning*. En sammanställning av myndighetsrapporter 2017–2021

Utbildningsdepartementet. Dnr U2020/00734 *Uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet*

Utbildningsdepartementet. Dnr U2018/02652 (delvis) U2021/03837 *Uppdrag till Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolforskningsinstitutet om insatser för ökad kvalitet och likvärdighet*

Utrikesdepartementet. Sveriges internationella överenskommelser SÖ 2008:26, *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*

Regelverk

Skollagen (2010:800)

Statistik

Skolverkets statistik, [Statistik - Skolverket](#)

Skolinspektionen, skolenkäten [Statistik från Skolenkäten \(skolinspektionen.se\)](#)

Webbplatser

Arbetsgivarverket (2022) [Fysisk arbetsmiljö \(arbetsgivarverket.se\)](#)

Arbetsgivarverket (2022) [Psykosocial arbetsmiljö \(arbetsgivarverket.se\)](#)

Arbetsmiljöverket (2021) [Hälsa och säkerhet - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](#)

Nationalencyklopedin (2023) [NE.se](#)

Regeringen (2022) Budgetproposition för 2023, [UO 16 Utbildning och universitetsforskning \(regeringen.se\)](#)

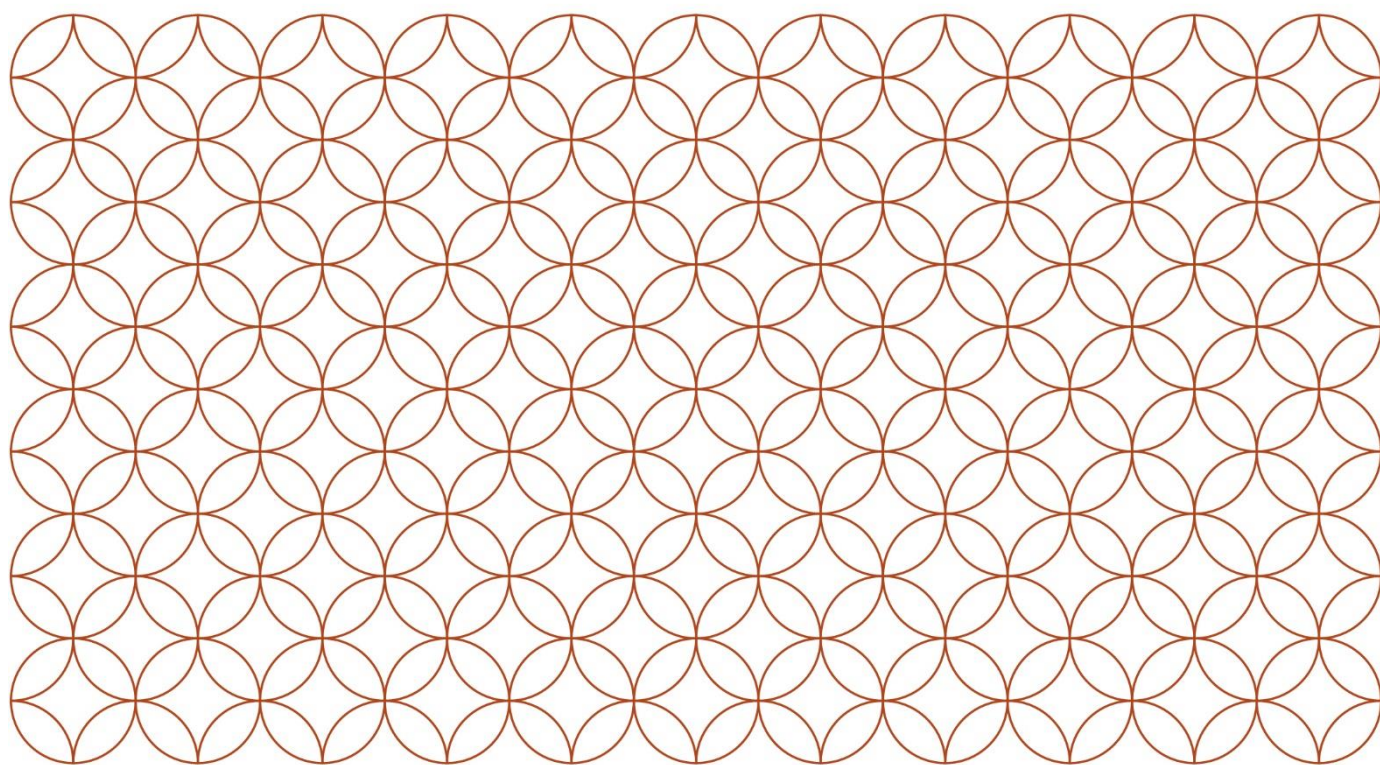
Skolverket (2022) [Den pedagogiska miljön i förskoleklass - Skolverket](#)

Skolverket (2023) [Nationellt kvalitetssystem - Skolverket](#)

Skolverket (2023) [Så skapar du en god lärmiljö i klassrummet - Skolverket](#)

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2022) [Vad innefattas i begreppet "lärmiljö"? \(spsm.se\)](#)

[Unicef \(2023\) Barnkonventionen \(unicef.se\)](#)

Skolverket

www.skolverket.se